
Monitor versterkings- gelden lokale aanpak jihadisme

ministerie van
Justitie en
Veiligheid,
Nationaal
Coördinator
Terrorisme-
bestrijding en
Veiligheid

Eindrapportage over het jaar 2018

april 2019

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1.	Onderzoeksverantwoording	4
1.2.	Leeswijzer	5
2.	De aard van de lokale problematiek	6
2.1.	Weergave van de lokale problematiek	6
2.2.	Samenwerking binnen gemeenten en tussen gemeenten en partners	6
2.2.1.	Interne samenwerking	7
2.2.2.	Externe samenwerking	8
2.3.	Lokale verantwoordingscyclus	10
3.	Geplande activiteiten en lokale doelen	12
3.1.	Clusters van activiteiten van de gemeenten	12
3.1.1.	Nieuwe, extra en/of andere ontplooidde activiteiten	13
3.1.2.	Doelgroepen van de activiteiten	14
3.2.	Beoogde lokale resultaten van de aanpak van de gemeenten	15
3.3.	Relatie tussen beoogde lokale resultaten en de lokale activiteiten	16
4.	Voortgang activiteiten, lokale resultaten en financiën	18
4.1.	Toegekende en bestede versterkingsgelden	18
4.2.	Voortgang op clusters van activiteiten	19
4.3.	Voortgang en budgetuitputting gecombineerd	22
4.3.1.	Voortgang activiteiten in relatie tot budgetbesteding per gemeente	22
4.3.2.	Voortgang activiteiten in relatie tot budgetbesteding per activiteitencluster	26
4.3.3.	Budget per cluster activiteiten	27
4.4.	Uitputting financiën resterende budgetten uit 2017	27
5.	Duurzaamheid en geleerde lessen bij de lokale aanpak van jihadisme	28
5.1.	Duurzaamheid van de resultaten	28
5.2.	Invloed van de actualiteit	29
5.3.	Knelpunten bij het uitvoeren van de activiteiten	30
5.4.	Leerbehoeften en good practices	31
5.4.1.	Mogelijkheden voor evaluatie en ontwikkeling van activiteiten	33
6.	Reflectie naar aanleiding van de monitor 2018	35

A.	Onderzoeksverantwoording versterkingsgelden 2018	37
A.1.	Onderzoeksverantwoording	37
A.2.	Kwaliteit van de gerapporteerde informatie	38
A.3.	Overzicht van de gemeenten in de monitor 2018	38

1. Inleiding

Deze rapportage vormt de afsluiting van de monitoring van de versterkingsgelden lokale aanpak jihadisme over 2018. Deze rapportage geeft inzicht in de activiteiten en resultaten die twintig gemeenten en regio's (hierna: "gemeenten")¹ hebben gerealiseerd met behulp van de versterkingsgelden voor de landelijke aanpak van radicalisering (zie bijlage A3 voor een overzicht van de gemeenten). Deze versterkingsgelden zijn een aanvulling op de bestaande financiering voor deze aanpak in de gemeenten. De versterkingsgelden zijn toegekend door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) en zijn voor het jaar 2018 verstrekt via een decentralisatie-uitkering in het Gemeentefonds.

Om zicht te houden op de uitvoering van de activiteiten door gemeenten, heeft de NCTV aan PwC gevraagd dit te monitoren en hierover te rapporteren. Monitoring heeft tot doel om ontwikkelingen te kunnen volgen, en om zodoende op landelijk niveau meer zicht te krijgen op de activiteiten die zijn ontplooid. Het delen van deze informatie met andere gemeenten is van meerwaarde. Juist omdat de versterkingsgelden aan meerdere gemeenten toegekend worden en omdat deze gemeenten werken aan de aanpak van gelijksoortige problemen, is het van belang dat zij van elkaar kunnen leren - middels een 'eigen' individuele monitoringsrapportage en een geaggregeerde rapportage over alle gemeenten. Voorbeelden van good practices, maar ook duidelijk uitgewerkte kansen en knelpunten, zijn van toegevoegde waarde voor gemeenten en daarmee uiteindelijk voor een gerichte aanpak van jihadisme en radicalisering en komen derhalve ook terug in deze rapportage.

In 2018 hebben de gemeenten te maken gehad met verscheidene (inter)nationale gebeurtenissen en ontwikkelingen die gevolgen hebben gehad voor de voortgang van de aanpak. Zo geeft een aantal gemeenten aan dat zij te maken hebben met terugkeerders of dat zij zich voorbereiden op toekomstige terugkeerders. Gemeenten signaleren ook een verschuiving in de problematiek van radicalisering en jihadisme naar extremisme in de brede zin, zoals bijvoorbeeld links-rechts extremisme. Daarnaast hebben spanningen in de Turkse gemeenschap naar aanleiding van de coup poging in Turkije, de financiering van moskeeën door buitenlandse mogelijkheden en verscheidene demonstraties in 2018 invloed gehad op de lokale aanpak van jihadisme.

Deze, en andere, ontwikkelingen leiden bij gemeenten tot leerbehoeften. Zo geeft een aantal gemeenten aan graag meer te willen leren over het tot stand brengen en verbeteren van verbindingen op het gebied van preventie; dit heeft betrekking op de samenwerking tussen beleidsterreinen, maar ook op het betrekken van verschillende gemeenschappen in de aanpak. Een vraagstuk dat bij enkele gemeenten speelt heeft betrekking op digitale vormen van radicalisering en hoe zij een online aanpak van deze problematiek kunnen vormgeven. Ook hebben gemeenten de behoefte om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden om strategische netwerken in stand te houden en te verbreden. Hetzelfde geldt overigens ook voor het netwerk van sleutelfiguren.

Gemeenten kunnen hierin uiteraard van elkaar leren en een aantal gemeenten heeft in het kader van de monitor 2018 'good practices' benoemd. Zo worden gemeenschappen betrokken bij de preventieve aanpak en worden lokale initiatieven gestimuleerd. Enkele gemeenten maken gebruik van 'duidings-' en expertisepools daar waar andere een domeinoverstijgende samenwerking tussen het sociaal en veiligheidsdomein hebben vormgegeven om de aanpak te optimaliseren.

1.1. Onderzoeksverantwoording

Deze overkoepelende rapportage is gebaseerd op de informatie uit de twintig onderliggende individuele rapportages per gemeente. Een overzicht van de betrokken gemeenten is te vinden in bijlage A.

Wij hebben de -van de twintig gemeenten afkomstige- informatie uit de individuele rapportages geordend, vergeleken en geanalyseerd. Op deze wijze is inzicht gecreëerd in de voortgang van de gefinancierde activiteiten en de besteding van de beschikbaar gestelde versterkingsgelden. Wij hebben de door de gemeenten aangeleverde informatie geanalyseerd, maar geen informatie uit andere bronnen toegevoegd.

¹ Er wordt gesproken van "gemeenten"; de versterkingsgelden zijn evenwel toegekend aan zowel gemeenten als regio's.

Een uitzondering hierop betreft de bestede bedragen voor de in natura toegekende trainingen van het Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering (ROR). Wij hebben informatie over de uitputting van deze gelden opgevraagd bij de NCTV en waar nodig de bedragen die zijn opgegeven door de gemeenten naar boven of beneden bijgesteld. Ook hebben wij de aanvragen en toekenningsbrieven voor de versterkingsgelden ingezien.

Wij hebben geen controle uitgevoerd op de juistheid en volledigheid van de door de gemeenten verstrekte informatie. Wij hebben voor deze overkoepelende rapportage de informatie uit de deelrapportages samengevat en waar dat relevant werd geacht van observaties voorzien.

Naast een monitor over 2018 hebben wij ook een korte reflectie opgesteld over het jaar 2018. Deze analyse hebben wij gemaakt op basis van de individuele rapportages over 2018. Deze reflectie op de belangrijkste ontwikkelingen, overeenkomsten en verschillen in de aanpak van radicalisering wordt in hoofdstuk 6 besproken.

Een uitgebreide beschrijving van de onderzoeksverantwoording en het gehanteerde monitoringskader is te vinden in bijlage A.

1.2. Leeswijzer

Deze rapportage betreft de overkoepelende rapportage over het jaar 2018 en bevat onder meer een overzicht van de voortgang van de realisatie van de activiteiten en de duurzaamheid van de aanpak en de geleerde lessen.

De voorliggende eindrapportage is opgesteld door de twintig deelrapportages te aggregeren en is een weergave van de stand van zaken van de lokale aanpak van jihadisme in de twintig gemeenten in 2018. De peildatum van deze monitor verschilt per gemeente; de peildata liggen tussen 30 januari 2019 en 8 maart 2019.

Deze rapportage is als volgt ingedeeld:

- hoofdstuk 2: aard van de lokale problematiek;
- hoofdstuk 3: geplande activiteiten en lokale doelen;
- hoofdstuk 4: voortgang activiteiten, lokale resultaten en financiën;
- hoofdstuk 5: duurzaamheid en geleerde lessen bij de lokale aanpak van jihadisme;
- hoofdstuk 6: reflectie naar aanleiding van de monitor 2018;
- bijlage A: onderzoeksverantwoording versterkingsgelden 2018.

PwC heeft deze rapportage opgesteld in opdracht van de NCTV. Deze rapportage mag niet zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van PwC en de NCTV verder worden verspreid.

2. De aard van de lokale problematiek

Radicalisering en jihadisme komen in alle gemeenten in meer of mindere mate voor. In dit hoofdstuk wordt de aard van de problematiek in de gemonitorde gemeenten beschreven en is aangegeven met welke partners gemeenten samenwerken om de lokale problematiek aan te pakken.

2.1. Weergave van de lokale problematiek

Uit de voorgaande jaren waarin de monitoring heeft plaatsgevonden, is gebleken dat de problematiek per gemeente sterk verschilt. Dit jaar is daarom door PwC, op basis van de ervaringen uit voorgaande jaren, een clustering aangebracht. Gemeenten konden in de vragenlijst aangeven tot welke clusters de problematiek die voorkomt in hun gemeente behoort. Dat de aard en omvang van de problematiek per gemeente kunnen verschillen is niet af te leiden uit deze clustering.

E

In tabel 2.1 zijn de clusters weergegeven en is aangegeven door hoeveel gemeenten is aangegeven dat de problematiek in hun gemeente valt binnen het betreffende cluster.

Clusters	Aantal gemeenten
Terugkeerders	■
Verspreiding radicale ideeën / ronselen	■
Radicalisering in combinatie met overige problematiek	■
Meldingen van (mogelijke) radicalisering	■
Uitreizigers	■
Nog geen meldingen of casuïstiek	■
Polarisatie	■
Anders, namelijk extremisme	■

E

Tabel 2.1 Lokale problematiek per cluster

2.2. Samenwerking binnen gemeenten en tussen gemeenten en partners

De gemeenten werken met verschillende partners in de lokale aanpak van jihadisme samen, zowel intern als extern. Intern gaat het om de beleidsterreinen en/of afdelingen die binnen een gemeente een rol hebben bij de lokale aanpak van jihadisme. Extern gaat het om samenwerkingspartners of organisaties buiten de gemeentelijke organisaties, die soms ook een regionale of landelijke dekking hebben. Dit kunnen zowel andere overheidsorganisaties als maatschappelijke, religieuze of migrantenorganisaties zijn.

2.2.1. Interne samenwerking

Iedere gemeente heeft de aanpak rondom radicalisering en jihadisme anders ingericht. Voor alle gemeenten geldt dat dit thema multidisciplinair wordt opgepakt en dat minimaal twee beleidsterreinen, maar vaak meer, betrokken zijn bij de lokale aanpak. De regie op de aanpak ligt voornamelijk bij de afdeling Veiligheid. De lokale aanpak van jihadisme vindt altijd plaats in een combinatie van het veiligheidsdomein en het sociaal domein.

Zo zijn in de [redacted] de volgende afdelingen c.q. directies betrokken bij de lokale aanpak: de afdelingen Openbare Orde en Veiligheid, [redacted], de afdelingen Werk Participatie en Inkomen, Onderwijs, Jeugd, Zorg en Diversiteit. De directies Onderwijs, Zorg, Jeugd, Diversiteit, en Sport hebben bovendien ieder een accounthouder radicalisering. De [redacted] kiest voor de aanpak binnen onder andere de beleidsterreinen (c.q. afdelingen) veiligheid, jeugd, onderwijs, sociale zaken en werkgelegenheid, sport, [redacted] en het Centrum voor Jeugd en Gezin. Binnen de [redacted] zijn de afdelingen Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving en Veiligheid, Juridische zaken, Communicatie, Sociaal Domein, Burgerzaken en Maatschappelijke Ontwikkeling betrokken bij de aanpak van radicalisering. E
E
E

De mate waarin door medewerkers vanuit de beleidsterreinen sociaal domein en veiligheid wordt samengewerkt verschilt. Zo ligt bij sommige gemeenten het zwaartepunt van de aanpak bij de afdeling Veiligheid, maar wordt er op casusniveau overlegd met medewerkers vanuit het sociaal domein of wordt de uitwisseling van signalen tussen de beleidsterreinen gestimuleerd. Andere gemeenten geven deze samenwerking op een andere manier vorm. De [redacted] heeft bijvoorbeeld in enkele clusters, buiten de directie Veiligheid om, aandachtsfunctionarissen radicalisering ingesteld die tijd besteden aan de aanpak van radicalisering, extremisme en polarisatie. Binnen de gemeente Utrecht werken de afdelingen Veiligheid en Maatschappelijke Ontwikkeling door middel van het actieprogramma [redacted]

[redacted] samen in werkgroepen op thema's zoals 'acceptatie en integratie' en 'onderwijs'. [redacted] E

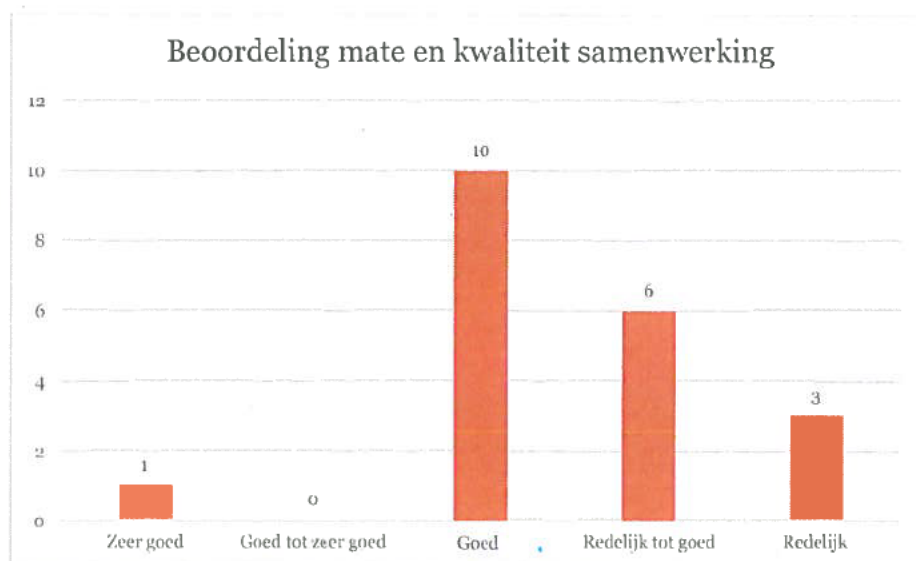
[redacted] kent een projectteam 'radicalisering en polarisatie' waarin [redacted] A

[redacted]

[redacted]

E

In figuur 2.1 op de volgende pagina is weergegeven hoe gemeenten de mate en kwaliteit van de interne samenwerking beoordelen; per classificatie is aangegeven voor hoeveel gemeenten dit geldt.

Figuur 2-1 Beoordeling door de gemeenten van de mate en kwaliteit van samenwerking

2.2.2. Externe samenwerking

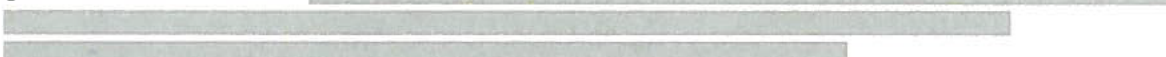
Extern werken gemeenten samen met diverse organisaties en (regionale) netwerken van organisaties. In onderstaande figuren zijn de organisaties weergegeven die door de gemeenten zijn benoemd als samenwerkingspartners bij de lokale aanpak van jihadisme. Hierbij is een onderscheid gemaakt tussen partners in het veiligheidsdomein en partners in het sociaal domein. Het gaat hierbij expliciet om de lijst met potentiële samenwerkingspartners zoals door PwC aan de gemeenten is voorgelegd in de vragenlijst. De gemeenten hadden hierbij ook de mogelijkheid om alternatieve partners aan te geven; relatief weinig gemeenten hebben hier gebruik van gemaakt. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat de samenwerking met andere partners, die niet in de lijst staan, minimaal is.

In het figuur op de volgende pagina (figuur 2.2) is te zien dat alle twintig gemeenten in het veiligheidsdomein samenwerken met de politie en het Openbaar Ministerie. Negentien gemeenten werken samen met de Raad voor de Kinderbescherming, het Veiligheidshuis en het ministerie van Justitie en Veiligheid/NCTV. Ook wordt vaak samengewerkt met de reclassering, de AIVD en kennisinstellingen/onderwijsinstellingen. Een aantal gemeenten geeft aan met alternatieve partners in het veiligheidsdomein samen te werken.

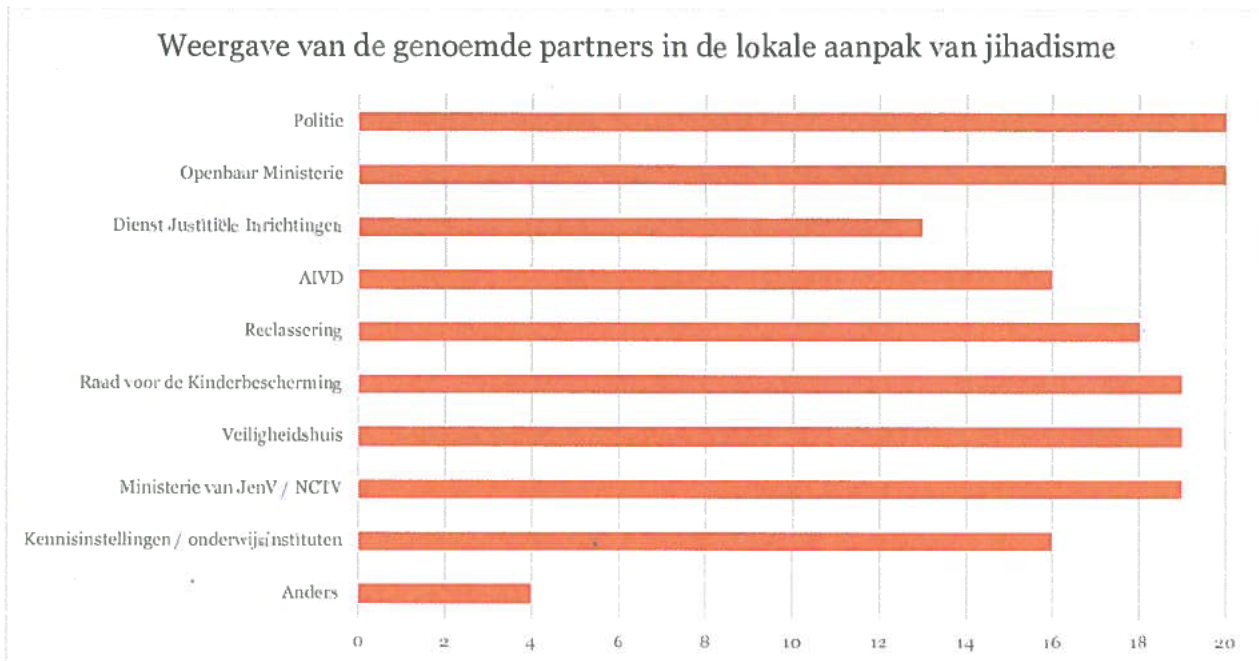

E

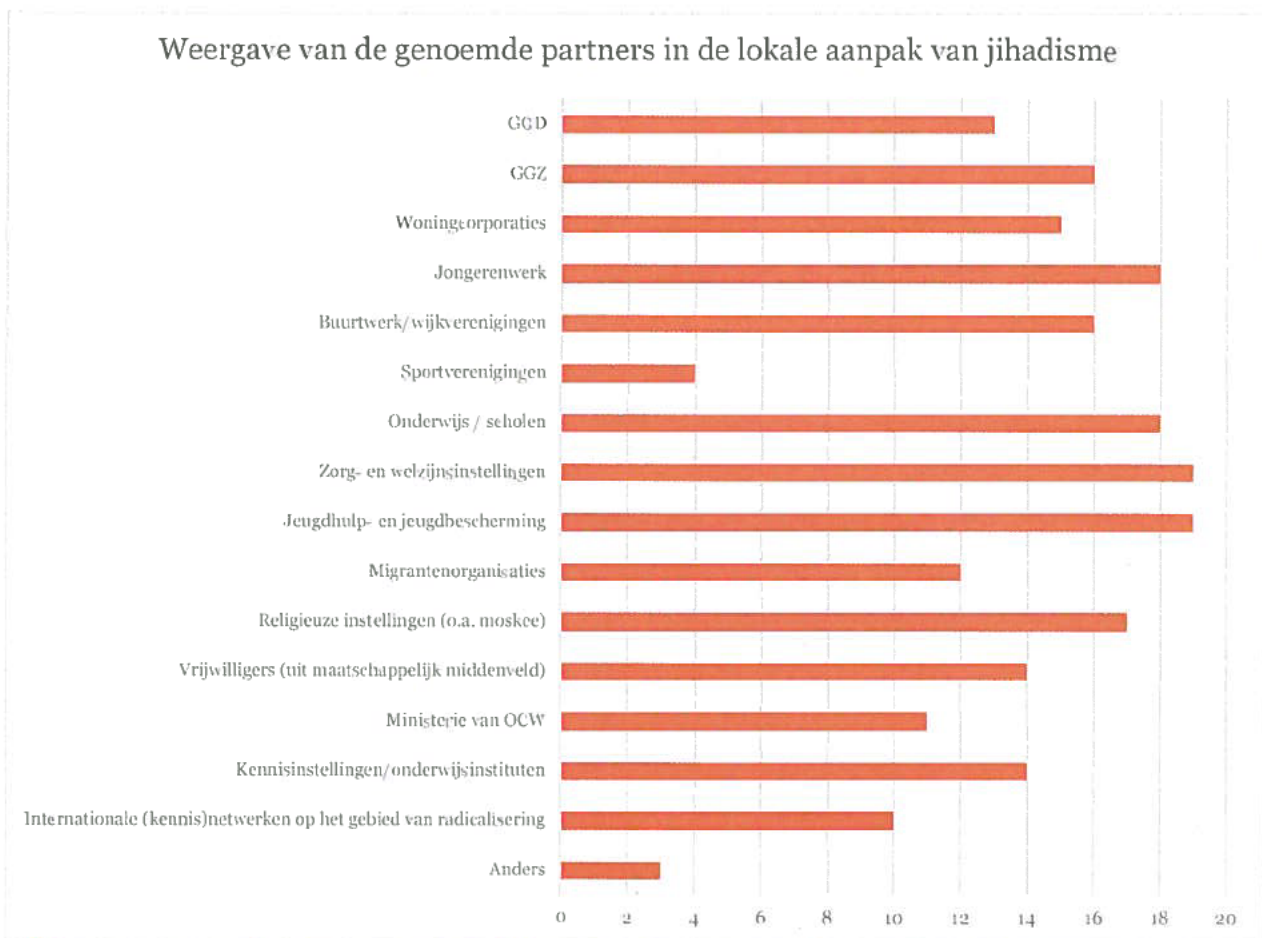
In het sociaal domein werken negentien gemeenten samen met zorg- en welzijnsinstellingen en jeugdhulp- en jeugdbescherming (zie figuur 2.3 op de volgende pagina). Achttien gemeenten werken samen met jongerenwerk en onderwijs/scholen. Daarnaast wordt er veel samengewerkt met religieuze instellingen, buurtwerk/wijkverenigingen, GGZ en woningcorporaties. Een drietal gemeenten geeft aan met alternatieve partners samen te werken.

E

Figuur 2-2 Weergave van de genoemde partners in de lokale aanpak van jihadisme - veiligheidsdomein

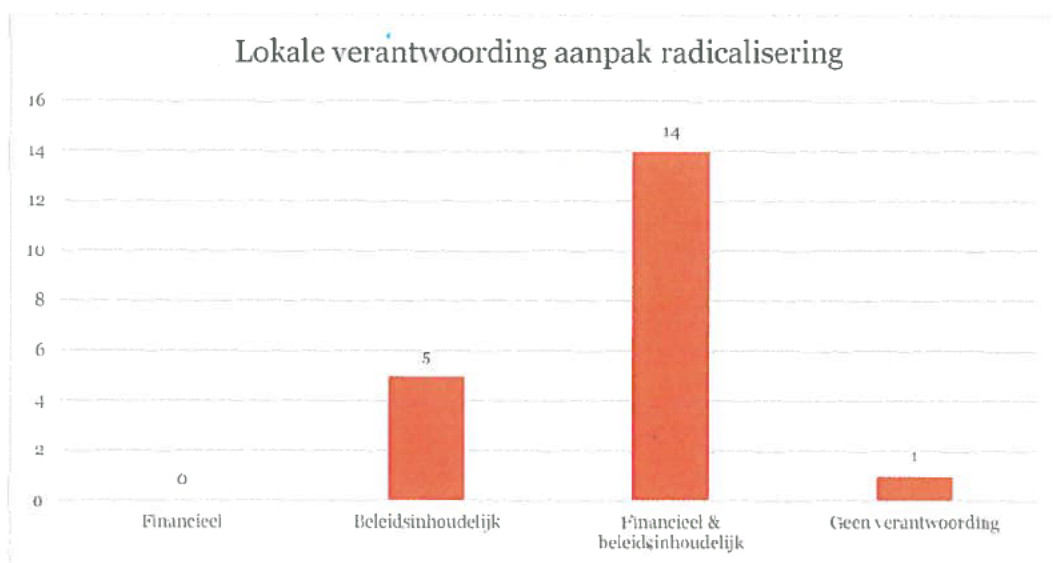

Figuur 2-3 Weergave van de genoemde partners in de lokale aanpak van jihadisme – sociaal domein

2.3. Lokale verantwoordingscyclus

De gemeenten leggen verantwoording af over de aanpak van radicalisering en jihadisme in hun gemeente en de middelen die daaraan worden besteed. PwC heeft de gemeenten bevraagd over de verantwoordingscyclus en relevante documentatie. Dit jaar is voor het eerst specifiek gevraagd naar de verantwoording inzake de versterkingsgelden. Voor de regio's kon niet altijd een volledig overzicht aangeleverd worden door de penvoerder. Zij hebben niet altijd zicht op de verschillende verantwoordingscycli van alle gemeenten binnen de regio en zijn afhankelijk van wat zij aangeleverd krijgen van de andere betrokken gemeenten. Hierdoor is door sommige regio's enkel gerapporteerd over de verantwoordingscyclus van de penvoerder.

Negentien gemeenten leggen verantwoording af over de aanpak van radicalisering en jihadisme aan de gemeenteraad. Vijftien gemeenten doen dit een à twee keer per jaar, vier gemeenten doen dit vaker dan twee keer per jaar. Vier gemeenten leggen hierbij apart verantwoording af over de versterkingsgelden. Hieruit blijkt dat het merendeel van de gemeenten *niet* apart verantwoording afgelegd over de versterkingsgelden. Onderstaande figuur laat zien dat bijna driekwart van de gemeenten zowel financieel als beleidsinhoudelijk verantwoording aflegt over de aanpak.

Figuur 2-4 Vorm van de lokale verantwoording aanpak radicalisering

Over het algemeen geven de gemeenten aan dat zij een of meer van de volgende vormen van verantwoording hanteren in hun gemeente:

Financiële verantwoording

- aansluiten bij de bestaande verantwoordingscyclus naar de gemeenteraad: voorjaars- of najaarsnota's, de begrotingsbehandeling (of de lokale benamingen die in die cyclus genoemd worden);
- raadsbrieven en commissiebrieven inzake budgetuitputting, op basis van behoefte;
- jaarrekeningen.

Beleidsinhoudelijke verantwoording

- rapporten in het kader van het bredere (integrale) veiligheidsbeleid;
- plannen van de activiteiten ('uitvoeringsprogramma' of projectplannen) en de bijbehorende evaluatie naar gemeenteraad, college van B&W of interne verantwoording;
- voortgangsrapportages, beleidsrapportages, bestuursrapportages en/of (half)jaarrapportages behorende bij beleidsuitvoering;
- raadsvoorstellen, raadsbrieven en -memo's en commissiebrieven inzake beleidsuitvoering, op basis van behoefte;

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat de lokale verantwoording over de aanpak van radicalisering en jihadisme verschilt per gemeente. Dit betreft vooral de vorm van verantwoording. Relatief veel gemeenten noemen de jaarrekening, jaarverslagen en raadsbrieven als middel om verantwoording af te leggen. Zo maakt de [REDACTED] gebruik van een evaluatie van prioriteiten en nieuwe prioriteiten als beleidsmatige verantwoording en maakt de [REDACTED], gebruik van een evaluatie van haar integraal veiligheidsplan ter verantwoording.

E

E

De gremia waaraan verantwoording wordt afgelegd, verschilt ook. Voor individuele gemeenten betreft dit veelal de raad en het college van B&W. Met name voor de regio's geldt dat er (ook) op netwerkniveau verantwoording wordt afgelegd. Zo legt in de regio Oost-Brabant de Programmaraad Radicalisering (het regionaal bestuurlijk platform in de regio) verantwoording af aan de bestuurlijke regiegroep (het overleg van de hoofdofficier van justitie, politiechef en de burgemeesters die voorzitter zijn van een basisteamdriehoek). Een keer per jaar wordt er beleidsinhoudelijke verantwoording afgelegd over de prioriteiten van de Programmaraad Radicalisering aan de burgemeesters uit de regio Oost-Brabant. Over de radicaliseringsaanpak en de versterkingsgelden wordt in de regio Noord-Holland verantwoording afgelegd in de bestuurlijke stuurgroep, in het overleg tussen de voorzitters van de tien basisteamdriehoeken, inclusief afgevaardigden vanuit politie en OM (de zogenaamde V10). Ook wordt verantwoording afgelegd in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Politie (RBOP) en in het ambtelijk informatieoverleg van het samenwerkingsverband integrale veiligheid Noord-Holland.

3. Geplande activiteiten en lokale doelen

In dit hoofdstuk wordt beschreven welke activiteiten gemeenten uitvoeren met de versterkingsgelden. Ook is aangegeven op welke doelgroepen de gemeenten focussen en welke resultaten de gemeenten willen behalen.

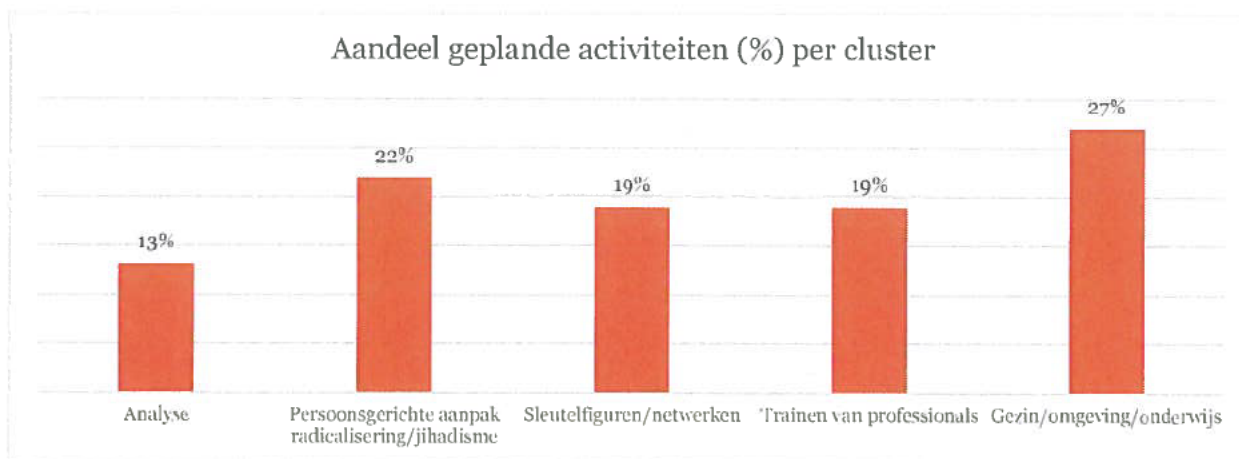
3.1. Clusters van activiteiten van de gemeenten

Gemeenten hebben in hun aanvraag verschillende activiteiten of projecten benoemd die zij met de versterkingsgelden willen financieren. In totaal hebben de gemeenten 128 activiteiten benoemd. Deze activiteiten zijn door de gemeenten ingedeeld naar de volgende vijf clusters: 'analyse', 'de persoonsgerichte aanpak radicalisering/jihadisme', 'sleutelfiguren/netwerken', 'het trainen van professionals' en 'het gezin/omgeving/onderwijs'.

Binnen het cluster gericht op 'analyse' vallen activiteiten die bijdragen aan het in kaart brengen en duiden van de lokale situatie met betrekking tot (mogelijke) radicalisering. Dit kan bijvoorbeeld middels de inzet van een netwerkregisseur, een duidings- en expertisepool of een onderzoek naar een specifiek thema zoals de crimineel-radical nexus gerealiseerd worden. Het cluster gericht op 'de persoonsgerichte aanpak radicalisering/jihadisme' kent voornamelijk activiteiten die gericht zijn op casusregie, de doorontwikkeling van interventies of de inzet van coaching. Het cluster gericht op 'sleutelfiguren/netwerken' heeft betrekking op bijvoorbeeld het trainen van sleutelfiguren, het instellen van focusgroepen en het onderhoud van strategische netwerken. Activiteiten die vallen binnen het cluster gericht op 'het trainen van professionals' zijn onder andere de ROR-trainingen, BeHr-trainingen en terugkomdagen. Voorbeelden van activiteiten die veelal binnen het cluster gericht op 'gezin/omgeving/onderwijs' vallen zijn Oumnia Works-workshops, dialoogbijeenkomsten, moeder- en vadergroepen, [REDACTED]. Veel van deze activiteiten zijn gericht op het creëren van bewustwording en weerbaarheid bij kwetsbare groepen en het bieden van handelingsperspectieven voor de omgeving. Zo worden er opvoeddebatten georganiseerd met vaders en moeders om de rol te belichten die zij kunnen hebben bij de opvoeding van hun kinderen.

E

In de figuur hieronder is aangegeven hoeveel activiteiten er vallen in een cluster, uitgedrukt als percentage van het totale aantal activiteiten dat door de gemeenten met de versterkingsgelden is gepland. Overigens is hierbij geen rekening gehouden met de omvang of duur van de activiteiten. Onderstaand figuur laat zien dat in 2018 de activiteiten redelijk gelijk verdeeld zijn over de verschillende clusters. Met 27 procent vallen de meeste activiteiten in 2018 in het cluster gericht op 'gezin/omgeving/onderwijs', gevolgd door 'persoonsgerichte aanpak' (22 procent). Voor een overzicht van het budget per cluster, wordt verwezen naar paragraaf 4.3.3.

Figuur 3-1 Aantal activiteiten per cluster (%) voor alle gemeenten

3.1.1. Nieuwe, extra en/of andere ontplooide activiteiten

Een tiental gemeenten heeft gedurende het jaar 2018 extra of andere activiteiten ontplooid met de aan hen toegekende versterkingsgelden. Deze activiteiten waren niet opgenomen in de oorspronkelijke aanvraag. De uitvoering van deze activiteiten is gefinancierd met de versterkingsgelden. Dit kon omdat de betreffende gemeenten geen of minder geld aan andere (geplande) activiteiten besteedden. Ook gaven sommige gemeenten aan dat dit kwam omdat een geplande activiteit geen doorgang vond en er derhalve nieuwe activiteiten opgestart konden worden. Dit was bijvoorbeeld omdat er geen behoefte was aan de manier waarop de oorspronkelijke activiteit was ingevuld. Een aantal gemeenten heeft deze andere wijze van besteden van de versterkingsgelden vooraf afgestemd met de NCTV. Overigens hebben alle gemeenten aangegeven de versterkingsgelden in te hebben gezet voor activiteiten gerelateerd aan de aanpak van jihadisme.

Een aantal gemeenten heeft een extra ROR-training gevolgd of een training omgewisseld, omdat dit beter aansloot bij de lokale behoefte. Zo zijn er in overleg met het ROR [redacted] extra trainingen verzorgd. Dit betrof twee extra jeugdtrainingen; twee extra basistrainingen; een jeugd basistraining en een GGZ-basistraining. De [redacted] heeft vier extra ROR-jeugdtrainingen gevolgd en de [redacted] heeft twee extra GGZ-trainingen gevolgd. In de [redacted] hebben er extra basistrainingen en verdiepingstrainingen plaatsgevonden.

E

E

E

Veel gemeenten hebben daarnaast aangegeven dat zij vanuit het ROR extra trainingen link-/rechtsextremisme hebben ontvangen, buiten de versterkingsgelden om. [redacted]

E

[redacted] Deze hebben een enthousiasmerende werking gehad in de regio. Doordat partijen uit het sociaal domein, zoals huisartsen en scholen, die voorheen relatief onbekend waren met het onderwerp islamitische radicalisering en tevens worstelden met hun geheimhoudingsplicht hierin, hebben deelgenomen aan de 1-daagse training link-/rechtsextremisme, raakten zij enthousiast en zullen zij nu ook deelnemen aan de rest van de trainingen.

De [redacted] heeft het projectplan voor interventies bij kinderen in het kader van weerbaar opvoeden moeten aanpassen. Het oorspronkelijk plan was om de interventies op school bij leerlingen [redacted] meer individueel uit te voeren. Dit voorstel stuitte op weerstand van ouders. In tweede instantie is de interventie daarom op groepsniveau ingezet waarbij is gekeken naar de groepsdynamiek rond het kind en hoe die positief kon worden beïnvloed.

E

E

In de [redacted] is bij de preventieve activiteiten van de GGD een training voor ouders niet doorgegaan. In plaats daarvan is er een training radicalisering en sociale media gegeven aan ouders; hier bleek meer behoefte aan te zijn.

E

De [redacted] heeft het project preventieve ouderschapsondersteuning opgezet. Dit project biedt preventieve ouderschapsondersteuning aan alle vluchtelinggezinnen die zich in 2018 in [redacted] gevestigd hebben. Dit betreft zes groepen van 12 ouders per keer en dit traject loopt door in 2019.

E

E

[redacted] Er is daarnaast een programmascan opgesteld naar de effectiviteit van het gemeentelijk beleid van [redacted] Ook is er een gezamenlijk veiligheidswerkplan gemaakt door [redacted] politie en moskeebesturen.

A

E

E

In de [redacted] heeft de activiteit 'expertisepool sleutelfunctionarissen' een andere invulling gekregen dan oorspronkelijk gepland. In plaats van een start- en verdiepingssessies waarin sleutelfunctionarissen worden ondersteund door een expert, heeft er een themabijeenkomst 'opzetten gemeentelijk signaleringsnetwerk' plaatsgevonden.

E

[redacted] De [redacted] heeft een modelconvenant opgesteld. Alle benaderde burgemeesters hebben dit convenant reeds ondertekend. De gemeente heeft daarnaast een bijeenkomst met professionals uit het jeugddomein,

E

E

samen met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gefaciliteerd. Dit betrof een bijeenkomst om behoeften bij deze groep professionals en verbeterpunten in de jeugdketen op te halen voor de [REDACTED]

E

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

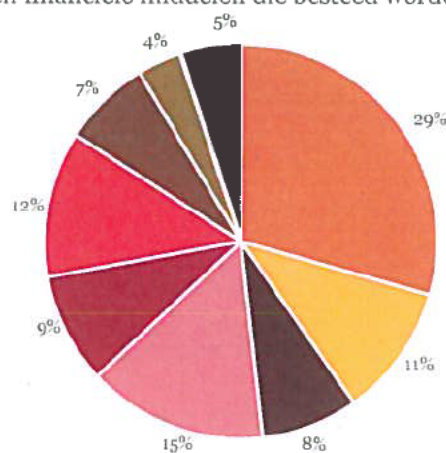
E

3.1.2. Doelgroepen van de activiteiten

De gemeenten hebben voor elke geplande activiteit aangegeven op welke doelgroep(en) deze activiteit gericht is. Zij hebben in de vragenlijst een of meerdere doelgroepen aangegeven. In de vragenlijst is reeds door PwC, op basis van de ervaringen uit voorgaande jaren, een clustering aangebracht. Een groot deel van de geplande activiteiten is gericht op de doelgroep 'professionals'. Dit betreffen activiteiten zoals de ROR-trainingen, het doorontwikkelen van interventies, vakontwikkeling en het uitvoeren van analyses om de bestaande kennis van radicaliseringsproblematiek en handelingsperspectieven te vergroten. Ook op de doelgroep 'jongeren' wordt door gemeenten ingezet met de geplande activiteiten, evenals op de doelgroep 'moeders' en 'sleutelfiguren'. Met vier procent wordt op de doelgroep 'faciliteerders (bijv. ronselaars)' het minst ingezet middels activiteiten door gemeenten.

Deze percentages zoals in de figuur hieronder weergegeven, zijn berekend door het totaal aantal keer dat een doelgroep aangekruist is af te zetten tegen het totaal aantal aangekruiste doelgroepen. Hierin is niet meegenomen dat bijvoorbeeld de omvang, intensiteit en financiële middelen per activiteit en daarmee per doelgroep kunnen verschillen. Dat er volgens deze berekening vier procent van de activiteiten gericht is op 'faciliteerders (bijv. ronselaars)', betekent niet dat deze doelgroep niet bereikt wordt. De omvang en/of het effect van een activiteit gericht op deze doelgroep kan immers zeer groot zijn. Daarnaast is er uiteraard nog het reguliere beleid van gemeenten dat niet is meegenomen in deze berekening.

Doelgroepen van de activiteiten
(percentages gebaseerd op aantal activiteiten, zonder inachtneming van omvang, intensiteit van en financiële middelen die besteed worden aan de activiteiten)

- Professionals
- Scholen
- Vaders
- Gezin/netwerk
- (Mogelijke) geradicaliseerde personen
- Sleutelfiguren
- Jongeren
- Moeders
- Faciliteerders (bijv. ronselaars)

Figuur 3-2 Doelgroepen van de activiteiten

3.2. Beoogde lokale resultaten van de aanpak van de gemeenten

Negentien gemeenten hebben de in 2018 beoogde lokale resultaten benoemd, één gemeente heeft deze doelen niet nader gespecificeerd in de rapportage. Beoogde lokale resultaten zijn resultaten die een gemeente wil behalen met haar beleid op het thema radicalisering en jihadisme en/of breder op het gebied van veiligheid. Deze door de gemeente benoemde lokale resultaten gaan dus verder dan het resultaat dat behaald kan worden met enkel de inzet van de versterkingsgelden; de beoogde lokale resultaten gaan over de gehele aanpak van de gemeente, inclusief de versterking van deze aanpak zoals met behulp van de versterkingsgelden gerealiseerd is.

Hieronder volgen enkele voorbeelden van door de gemeenten benoemde beoogde lokale resultaten. De beoogde lokale resultaten zijn achteraf door PwC geclusterd naar een 'thema', de vetgedrukte teksten hieronder.

De gemeente Delft, gemeente Zoetermeer, gemeente Nijmegen, gemeente Den Haag, gemeente Gouda, gemeente Culemborg, gemeenten Leiden en Alphen aan den Rijn, regio Utrecht-Oost en de regio Gooi en Vechtstreek hebben lokale beoogde resultaten beschreven die bijdragen aan het **vergroten van de weerbaarheid van verscheidene doelgroepen**:

- ouders zijn weerbaarder in de opvoeding tegen radicalisering;
- versterken maatschappelijke weerbaarheid;
- het geven van opvoedondersteuning en weerbaarheidstrainingen aan moeders en jonge vrouwen;
- het vergroten van de weerbaarheid van jongeren.

De gemeente Delft, regio Noord-Holland, regio IJsselland, gemeente Rotterdam, gemeente Zoetermeer, gemeente Nijmegen, regio Flevoland, gemeente Den Haag, gemeente Gouda, gemeente Amsterdam, regio Gelderland-Midden, gemeenten Leiden en Alphen aan den Rijn, regio Oost-Brabant, regio Rijnmond-Noord,

regio Utrecht-Oost en de regio Limburg hebben lokale beoogde resultaten beschreven gericht op **deskundigheidsbevordering en het vergroten van handelingsperspectieven van de professionals**:

- vergroten duidingskennis en –kunde;
- deskundigheidsbevordering eerstelijnsprofessionals;
- het wegnemen/verkleinen van de handelingsverlegenheid van professionals;
- professionalisering; investeren in de ontwikkeling van kennis en kunde door training, advies en ondersteuning.

De gemeente Delft, regio Noord-Holland, regio IJsselland, gemeente Rotterdam, gemeente Utrecht, gemeente Amsterdam en de regio Gooi en Vechtstreek hebben lokale resultaten benoemd gericht op het **voorkomen van polarisatie en radicalisering**:

- voorkomen polarisatie en maatschappelijke onrust;
- voorkomen van polarisatie tussen inwoners van Huizen en daarmee ervoor zorgen dat de voedingsbodem voor gewelddadig extremisme niet groter wordt;
- preventie van polarisatie en (mogelijke) radicalisering.

De gemeente Zoetermeer, gemeente Nijmegen, gemeente Gouda, regio Gelderland-Midden, regio Leiden en Alphen aan den Rijn en de regio Utrecht-Oost hebben lokale beoogde resultaten beschreven die bijdragen aan het **in stand houden of uitbreiden van (strategische) netwerken**:

- opbouwen en onderhouden van een netwerk van actoren binnen het maatschappelijke middenveld, omdat zij een belangrijke rol spelen bij de preventie en signalering van radicalisering;
- uitbreiding netwerk van sleutelfiguren naar nieuwe doelgroepen;
- onderhouden en verstevigen van strategische netwerken en contacten met sleutelfiguren in de stad;
- het versterken van het netwerk van sleutelfiguren.

Meer voorbeelden van lokale beoogde resultaten staan beschreven in de individuele eindrapportages over 2018.

3.3. Relatie tussen beoogde lokale resultaten en de lokale activiteiten

De gemeenten hebben per lokaal resultaat aangegeven welke lokale activiteiten bijdragen aan het behalen van het lokale resultaat. In tabel 3.1 is een aantal beoogde lokale resultaten van gemeenten weergegeven. Per beoogd lokaal resultaat zijn voorbeelden van activiteiten genoemd die volgens de gemeenten bijdragen aan het realiseren van deze betreffende doelstelling. Het is belangrijk om op te merken dat een activiteit aan meer dan één beoogd lokaal resultaat een bijdrage kan leveren.

Beoogd lokaal resultaat gemeente	Voorbeelden van lokale activiteiten die volgens de gemeenten bijdragen aan dit beoogde resultaat
Versterken weerbaarheid	• Netwerkgregie • Inzet van de 'vliegende brigade' • Inhoudelijke en organisatorische ondersteuning Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation
Vergroten van bewustwording over radicalisering bij professionals, sleutelpersonen en relevante organisaties	• ROR-trainingen • BeHr-trainingen • Opbouw en uitbreiden netwerk sleutelpersonen • Kenniscarroussels
Voedingsbodem van radicalisering wegnemen	• Expertisepool sleutelfunctionarissen
Het in stand houden en uitbreiden van een netwerk van betrokken bewoners in het	• Activiteiten van de netwerkgregisseur • Werkbudget sleutelfiguren

**kader van het tegengaan van radicalisering
en polarisatie**

- Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation werkgroep

Tabel 3-1 Voorbeelden van de lokale activiteiten die volgens de gemeenten bijdragen aan de beoogde lokale resultaten

4. Voortgang activiteiten, lokale resultaten en financiën

Gemeenten hebben gerapporteerd over de wijze waarop zij de versterkingsgelden 2018 hebben besteed. Ook hebben de gemeenten inzichtelijk gemaakt in hoeverre zij de met de versterkingsgelden gefinancierde activiteiten hebben uitgevoerd.

4.1. Toegekende en bestede versterkingsgelden

De twintig gemeenten hebben voor het jaar 2018 een totaalbedrag van € 6.037.001 aan versterkingsgelden ontvangen via het Gemeentefonds. Op het moment van meten, begin 2019, hadden de gemeenten tussen de 53 en 100 procent van de toegekende versterkingsgelden besteed. Gemiddeld genomen is 90% van het toegekende budget besteed door gemeenten. Dit komt overeen met een bedrag van in totaal € 5.409.996.

Onderstaande tabel geeft weer welk deel van het budget door elk van de gemeenten tot op het meetmoment van deze rapportage is besteed in euro's en als percentage van het toegekend budget.

Gemeente	Toegekend (€)	Besteed (€)	% budget besteed
		€ 236.065	
		€ 63.000	
		€ 380.600	
		€ 1.112.770	
		€ 27.830	
		€ 405.450	
		€ 52.710	
		€ 119.780	
		€ 151.190	
		€ 77.710	
		€ 27.830	
		€ 320.113	
		€ 116.279	
		€ 99.150	
		€ 198.070	
		€ 740.900	
		€ 73.076	
		€ 817.710	
		€ 134.720	
		€ 255.043	
Totaal	€ 6.037.001	€ 5.409.996	90%

E

Tabel 4-1 Toegekend en besteed budget per gemeente in 2018

Van de twintig gemeenten hebben [redacted] het gehele aan hen toegekende budget besteed. In totaal hebben 15 gemeenten de aan hen toegekende gelden nog niet volledig besteed in 2018.

Voor de [redacted] geldt dat zij het budget bijna volledig hebben uitgeput (meer dan 95 procent). De gemeente [redacted] hebben een budgetuitputting tussen de 90 en 95 procent. De budgetuitputting van de andere gemeenten ligt onder de 90 procent met verschillende oorzaken. Het budget van de [redacted] is niet volledig uitgeput omdat een aantal activiteiten nog doorloopt in 2019, dit betreft de doorontwikkeling van interventies en de activiteiten gericht op focusgroepen en het uitbreiden van het netwerk. Het budget van de [redacted] is niet volledig uitgeput, met name omdat een deel van de kosten voor [redacted] pas in 2019 worden gemaakt. Voor de [redacted] geldt dat er voor minder casussen dan verwacht gebruik is gemaakt van de expertise pool. Daarnaast loopt een deel van de activiteiten door in 2019, zoals het inrichten van het sleutelfiguren netwerk voor de [redacted]. Het budget van de [redacted] is niet volledig uitgeput omdat twee activiteiten, [redacted] niet zijn uitgevoerd. Het budget van de [redacted] is niet volledig uitgeput met name omdat de geplande [redacted] niet hebben plaatsgevonden en de helft van [redacted].

Een aantal gemeenten heeft iets meer dan de helft van de toegekende gelden besteed. In de [redacted] kan dit verklaard worden doordat voor de [redacted] zijn gemaakt, maar dat die plannen nog verder uitgewerkt en uitgevoerd moeten worden in 2019. Daarnaast is in de [redacted] eerst het resterende budget uit 2017 ingezet voor het financieren van [redacted] hierdoor is de besteding van de versterkingsgelden 2018 'achtergebleven'. Het budget van de [redacted] is deels uitgeput omdat een aantal van de overleggen voor de [redacted] niet door is gegaan zoals gepland en omdat de activiteit gericht op de expertisepool een andere invulling heeft gekregen. Het budget van de [redacted] is deels uitgeput omdat enkele van de ROR-trainingen en Oumnia Works-trainingen niet zijn uitgevoerd en omdat de SIPI-trainingen niet hebben plaatsgevonden.

Voor de [redacted] geldt dat meer geld is besteed dan het toegekende bedrag omdat een basistraining is ingeruild voor een verdiepingstraining, terwijl de verdiepingstraining duurder is. Omdat dit een ROR-training is, die in natura worden uitgekeerd aan gemeenten, betreft het een overschrijding in natura.

Voor de [redacted] is het totaal toegekende bedrag in de toekenningsbrief overigens hoger dan de som van het door hen aangevraagde bedrag voor de activiteiten. Dit verschil betreft €4.760 en is, in overleg met de NCTV, ook door de gemeente ingezet voor de activiteiten.

4.2. Voortgang op clusters van activiteiten

De gemeenten hebben de voortgang van de uitvoering van de activiteiten in procenten uitgedrukt. Er zijn drie gemeenten die alle geplande activiteiten volledig hebben uitgevoerd, dit betreft [redacted]

In de tabel 4.2 (hierna) is de voortgang op clusters van activiteiten per gemeente weergegeven. De voortgang is gemeten ten opzichte van de eigen activiteitenplanning van een gemeente en betreft een inschatting van de gemeente zelf. De percentages per cluster betreffen de gemiddelden van de voortgang van de uitvoering van activiteiten die vallen in het betreffende cluster. Deze inschatting is in sommige gevallen inhoudelijk onderbouwd, in andere gevallen is de voortgang in tijd genomen. In de tabel is met kleuren weergegeven hoe ver de gemeente gevorderd is; hoe hoger het percentage en hoe donkerder de kleur, hoe verder de gemeente is met de uitvoering van de activiteiten die vallen in het betreffende cluster.

De tabel laat zien dat gemeenten voor sommige activiteitenclusters geen activiteiten hebben benoemd; dit is weergegeven als 'n.v.t.'.

Daarnaast heeft de [redacted] voor de activiteit in het cluster 'sleutelfiguren/netwerken' aangegeven dat de voortgang niet in procenten uit te drukken is, omdat de activiteit een andere invulling heeft gekregen dan

oorspronkelijk gepland. In plaats van een start- en verdiepingssessies waarin sleutelfunctionarissen worden ondersteund door een expert, heeft er een themabijeenkomst plaatsgevonden.

Als groep hebben de gemeenten in alle clusters activiteiten benoemd. De voortgang van de activiteiten loopt uiteen van nul (nog niet gestart) tot honderd (afgerond) procent.

Gemiddeld genomen hebben de gemeenten de meeste voortgang geboekt met activiteiten die vallen in de clusters 'persoonsgerichte aanpak radicalisering/jihadisme' (92%) en 'trainen van professionals' (92%).

Naast deze clusters is door gemeenten gemiddeld de meeste voortgang geboekt met activiteiten die vallen in het cluster 'sleutelfiguren/netwerken' (82%) gevolgd door het cluster 'gezin/omgeving/onderwijs' (82%). De activiteiten die vallen in het cluster 'analyse' zijn met 70% het minst ver gevorderd.

De weergegeven percentages zijn overigens een ongewogen gemiddelde; het gaat om de gemiddelde voortgang van een aantal activiteiten per cluster ten opzichte van het totaal aantal activiteiten dat door een gemeente of regio wordt ontplooid in een cluster. Daarbij is geen rekening gehouden met de personele inzet voor of de kosten van de betreffende activiteiten die onder het cluster vallen. Het detailniveau waarop gemeenten hebben gerapporteerd over de activiteiten verschilt. Sommige gemeenten hebben alleen hoofdactiviteiten benoemd, terwijl andere ook op detailniveau (sub)activiteiten hebben beschreven. De weergegeven ongewogen percentages dienen derhalve met enige terughoudendheid geïnterpreteerd te worden.

Legenda behorende bij de tabel op de volgende pagina

n.v.t.

0-20%

21-40%

41-60%

61-80%

81-100%

	Analyse		Persoonsgerichte aanpak radicalisering / jihadisme		Sleutelfiguren / netwerken		Trainen van professionals		Gezin / omgeving / onderwijs	
E		0%		40%	40%			97%		98%
		n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.			n.v.t.		90%
		n.v.t.		100%	80%			88%		100%
		100%		100%	n.v.t.			100%		83%
		n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.			100%		n.v.t.
		100%		100%	83%			100%		83%
		n.v.t.		n.v.t.	75%			100%		n.v.t.
		100%		100%	90%			50%		n.v.t.
		100%		95%	67%			75%		88%
		0%		n.v.t.	100%			100%		100%
		n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.			100%		n.v.t.
		100%		n.v.t.	66%			75%		68%
		n.v.t.		87%	niet in procenten			100%		n.v.t.
		90%		n.v.t.	55%			100%		n.v.t.
		100%		100%	100%			100%		n.v.t.
		100%		98%	95%			88%		93%
		0%		n.v.t.	80%			100%		100%
		25%		93%	100%			100%		96%
		n.v.t.		n.v.t.	100%			86%		47%
		100%		100%	100%			89%		25%
		70%		92%	82%			92%		82%
gemiddeld % voortgang activiteiten										
Tabel 4-2 Voortgang op clusters van activiteiten per gemeente in 2018										

4.3. Voortgang en budgetuitputting gecombineerd

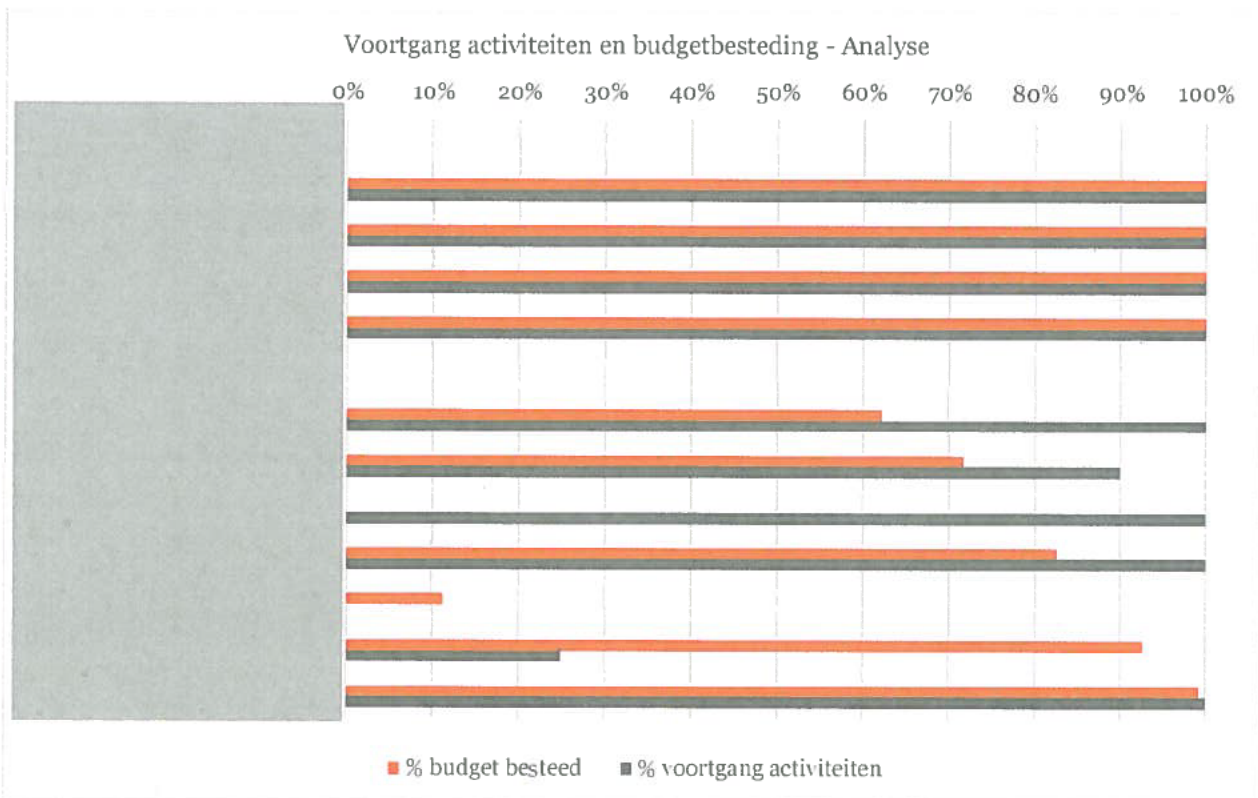
In deze paragraaf worden de gegevens uit de paragrafen 4.1 en 4.2 gecombineerd: de budgetuitputting en voortgang van de activiteiten. Dit is langs twee assen gedaan: per gemeente (4.3.1) en per activiteitencluster (4.3.2). Tot slot is de relatieve omvang in budgettaire zin per activiteitencluster gevisualiseerd (4.3.3).

4.3.1. Voortgang activiteiten in relatie tot budgetbesteding per gemeente

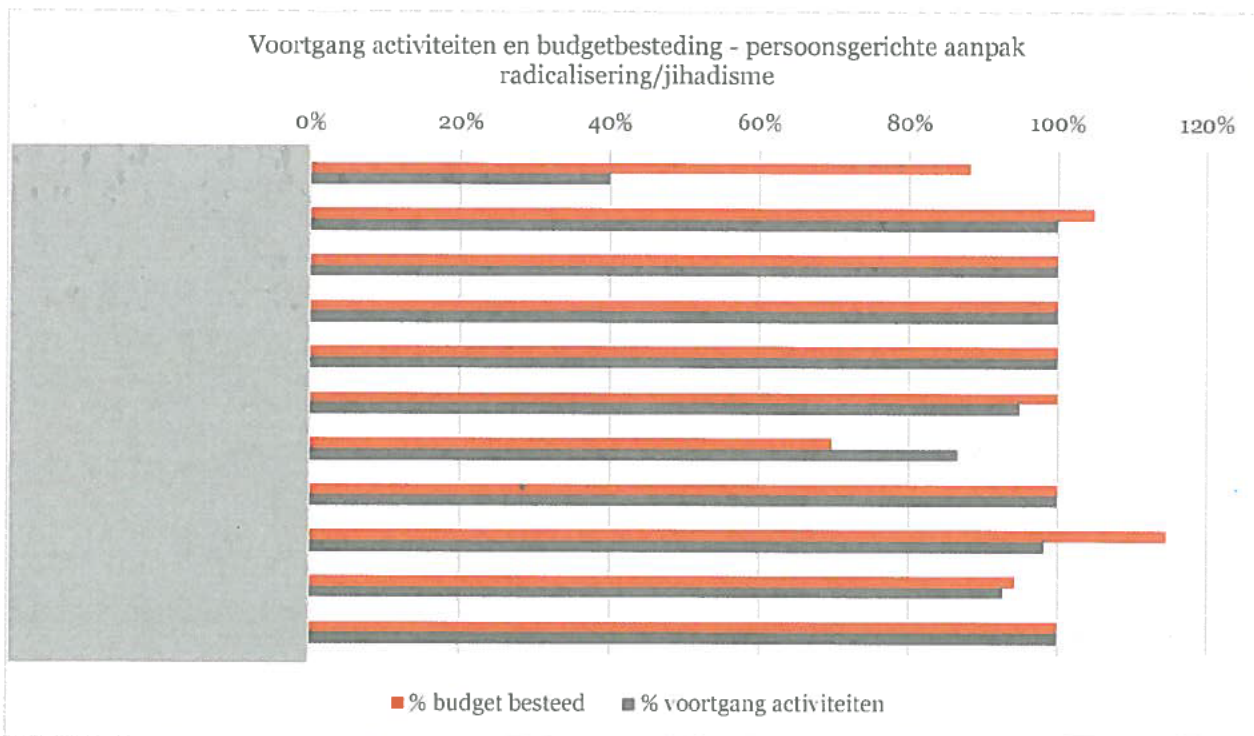
Per gemeente kan de besteding van het budget (in %) afgezet worden tegen de voortgang van de uitvoering van activiteiten (in %).

Bij de interpretatie van de figuren is het goed om rekenschap te geven van het feit dat sommige gemeenten activiteiten in het ene cluster (deels) financieren met gelden uit een ander cluster, bijvoorbeeld omdat bepaalde activiteiten meer of minder geld kosten dan vooraf was begroot. Dergelijke verschuiving van budgetten is niet meegenomen in de figuren, er is derhalve een onder- of overschrijding te zien van het budget in een cluster. Het schuiven van de budgetten tussen activiteiten en clusters vindt veelal in goed overleg tussen de gemeenten en de NCTV plaats.

In de figuren zijn enkel de gemeenten opgenomen waaraan voor het uitvoeren van activiteiten, die vallen onder het betreffende cluster, versterkingsgelden zijn toegekend. Het komt voor dat er een gemeentenaam genoemd wordt in de figuur, maar dat in de figuur nog geen resultaten zichtbaar zijn. Dit betekent dat deze gemeente zowel qua budget als voortgang op de activiteit nog geen resultaten geboekt heeft in 2018. Een toelichting en nadere interpretatie van de figuren volgt daarna.

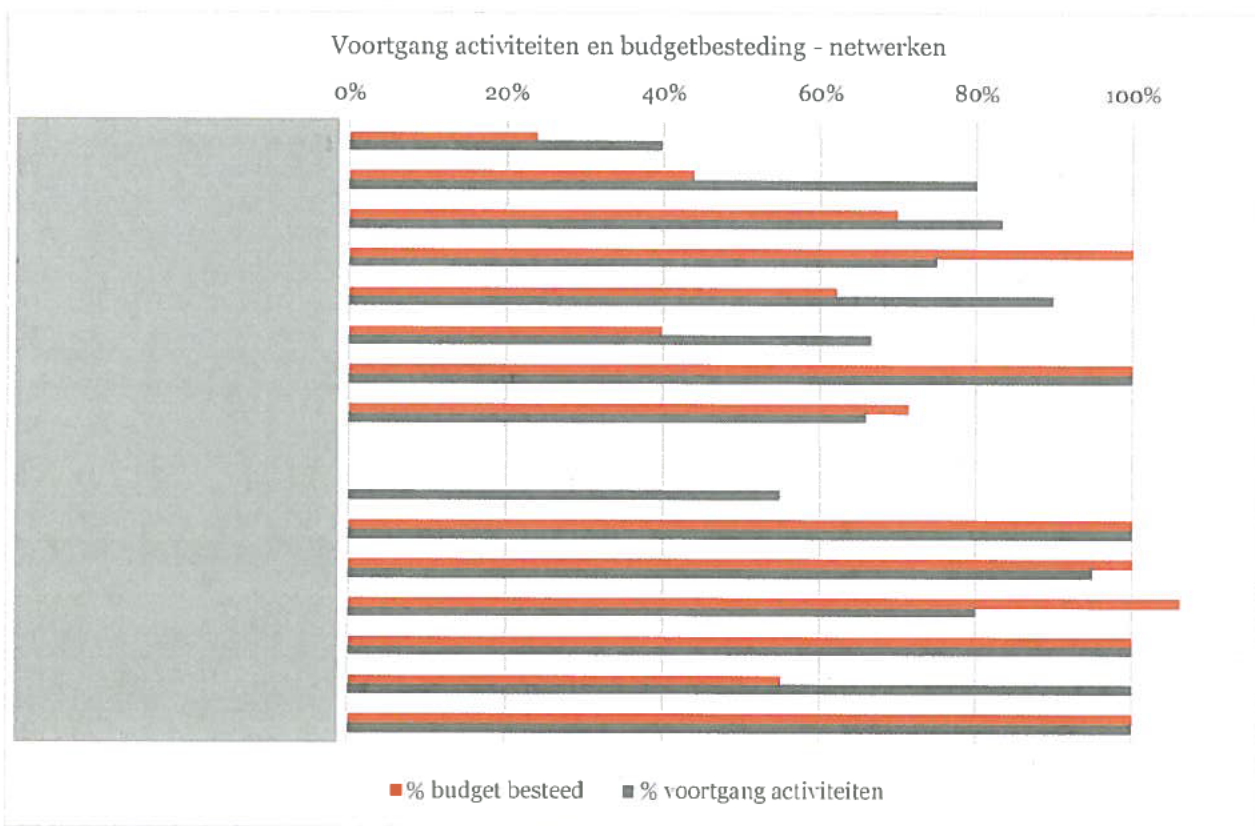

Figuur 4-1 Besteed budget en voortgang activiteiten per gemeente (eigen inschatting gemeente) – Analyse

E

Figuur 4-2 Besteed budget en voortgang activiteiten per gemeente (eigen inschatting gemeente) – Persoonsgerichte aanpak radicalisering/jihadisme

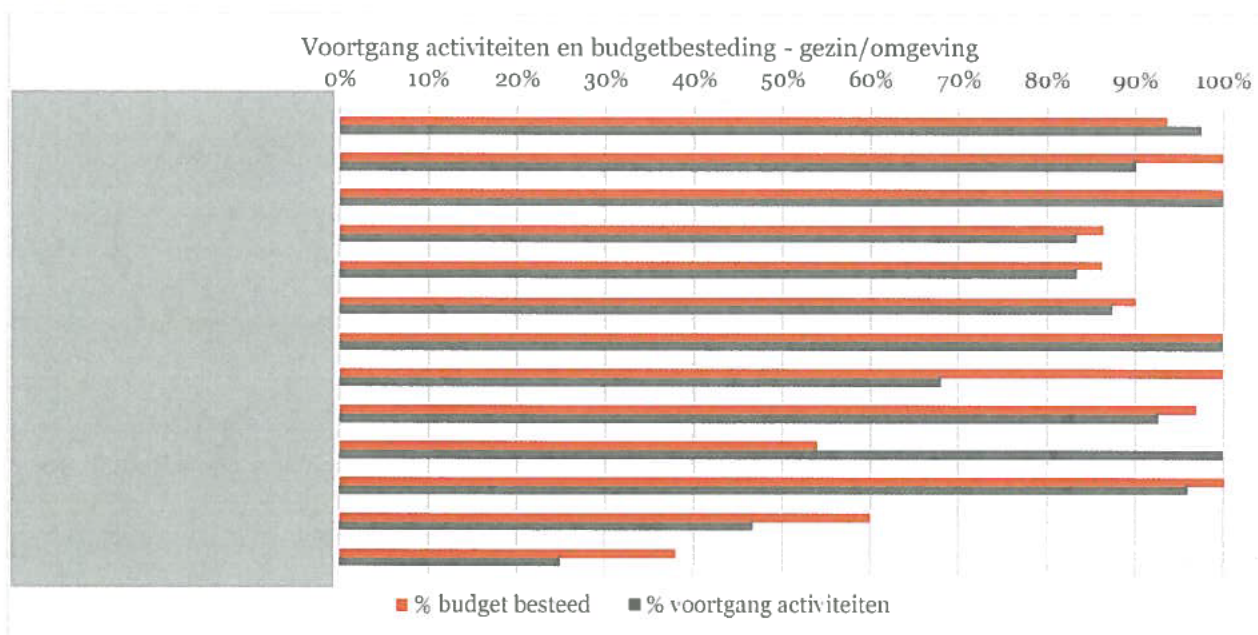
E

Figuur 4-3 Besteed budget en voortgang activiteiten per gemeente (eigen inschatting gemeente) – Sleutelfiguren/netwerken

E

Figuur 4-4 Besteed budget en voortgang activiteiten per gemeente (eigen inschatting gemeente) – Trainen van professional

E

Figuur 4-5 Besteed budget en voortgang activiteiten per gemeente (eigen inschatting gemeente) – Gezin/omgeving/onderwijs

De grafieken laten een wisselend beeld zien wanneer per activiteitencluster de voortgang van activiteiten afgezet wordt tegen de budgetuitputting.

Van de 13 gemeenten die activiteiten in het activiteitencluster 'analyse' hebben gepland, hebben er acht de activiteiten volledig uitgevoerd, en daarvan hebben vier gemeenten ook het budget volledig aangewend. In de [redacted] heeft [redacted], niet plaatsgevonden. [redacted] heeft [redacted]. Daarom is zowel het voortgangpercentage als het besteedde budget nul procent voor de [redacted]. Ook in de [redacted] zijn twee activiteiten in het cluster analyse, [redacted] niet uitgevoerd. Wel is een deel van het budget voor deze activiteiten ingezet voor de uitvoering van andere activiteiten. Zo is er een bijeenkomst gefaciliteerd voor professionals uit het jeugddomein; een activiteit die niet was opgenomen in de oorspronkelijke planning. Ook het voortgangpercentage in dit cluster voor [redacted] is nul procent. Dit komt omdat [redacted] zijn de twee activiteiten die onder het cluster analyse vallen, maar voor een beperkt deel uitgevoerd. De geplande evaluatie van interventies en onderzoek naar doelgroepen hebben vertraging opgelopen en zullen naar verwachting in 2019 afgerond worden. [redacted] waaraan geen kosten verbonden waren, waardoor de activiteit wel volledig is uitgevoerd, maar de gelden niet zijn besteed.

E

E

E

E

Van de 11 gemeenten die activiteiten in het activiteitencluster 'persoonsgerichte aanpak jihadisme' hebben gepland, hebben er zes de activiteiten volledig uitgevoerd en het budget volledig aangewend. [redacted] heeft voor het activiteitencluster 'persoonsgerichte aanpak jihadisme' een lager voortgangpercentage van uitvoering van activiteiten dan het percentage budgetbesteding. De verklaring voor het lage voortgangpercentage komt met name door de activiteit waarbinnen [redacted] van plan was om interventies door te ontwikkelen. Deze activiteit heeft niet plaatsgevonden omdat er niet voldoende personele capaciteit was om dit project te kunnen starten. [redacted] wil deze activiteit in 2019 alsnog uitvoeren. Het verschil in de percentages voor de voortgang en het besteedde budget komt omdat het budget voor de wel uitgevoerde activiteit, vak-ontwikkeling voor de casusregie, relatief veel groter was. Bovendien is het volledige budget voor deze activiteit besteed ter voorbereiding op activiteiten die nog in 2019 zullen plaatsvinden.

E

E

E

Van de 16 gemeenten die activiteiten in het activiteitencluster 'sleutelfiguren/netwerken' hebben gepland, hebben er vijf de activiteiten volledig uitgevoerd en vier daarvan hebben het budget volledig aangewend. De [redacted] heeft voor het activiteitencluster 'sleutelfiguren/netwerken' een lager percentage budget besteed dan het voortgangpercentage van uitvoering van activiteiten. [redacted] heeft minder uitgegeven aan de focusgroepen omdat dit [redacted] niet is opgepakt. Er hebben wel al voorbereidende werkzaamheden plaatsgevonden, maar de gelden worden pas in 2019 ingezet. Zoals eerder benoemd lopen de activiteiten voor de focusgroepen in de [redacted] en de inrichting van het sleutelfiguren netwerk in [redacted] door in 2019, wat het lage realisatiepercentage voor dit cluster voor deze regio's verklaart. Voor de [redacted] geldt dat zij voor deze activiteit geen middelen uit 2018 hebben ingezet, maar de gelden die resteerden uit 2017. Vandaar dat de budgetuitputting voor 2018 op nul staat². De [redacted] heeft een relatief laag realisatiepercentage in dit cluster omdat het werkbudget voor sleutelfiguren niet is benut aangezien de sleutelfiguren begin 2018 hebben aangegeven niet meer betrokken te willen zijn. Zoals hierboven beschreven heeft de [redacted] aangegeven dat de voortgang van de activiteit die zij hebben ontplooid niet kan worden weergegeven in procenten omdat deze een andere invulling heeft gekregen, voor deze activiteit is dan ook geen budget aangewend. De [redacted] heeft een voortgangpercentage van 100% terwijl het toegekende budget niet volledige is uitgeput omdat de activiteit deels ook gefinancierd is door de inzet van resterende versterkingsgelden voor 2018 en door budget van de niet uitgevoerde activiteit uit het cluster analyse in te zetten. De resterende toegekende gelden worden meegenomen naar 2019. De [redacted] heeft het toegekende budget voor de activiteiten in dit cluster bijna volledig uitgeput terwijl het voortgangpercentage achter blijft. Dit komt omdat voor de uitbouw van het netwerk van vertrouwenspersonen al wel bijeenkomsten en een bijscholingsdag gepland staan in 2019, maar de activiteit dus nog niet heeft plaatsgevonden. Voor het

E

E

E

E

E

E

E

E

E

E

² Het bedrag dat nu nog over is uit 2018 [redacted] wordt overgeheveld naar 2019.

E

versterken van de positie van sleutelfiguren zullen ook activiteiten plaatsvinden in 2019. Hiervoor is het toegekende budget reeds overgeheveld naar de organisatie die het project uitvoert (gecommitteerd geld).

Van de 19 gemeenten die activiteiten in het activiteitencluster 'trainen van professionals' hebben gepland, hebben er 11 de activiteiten volledig uitgevoerd en zij hebben allen ook het budget volledig aangewend. In de [] is geschoven met activiteiten; er bleek onvoldoende animo te zijn voor de Oumnia Works trainingen. De ROR-trainingen zijn wel uitgevoerd. In de [] is meer geld uitgegeven aan de BeHr-terugkomdag dan vooraf was begroot.

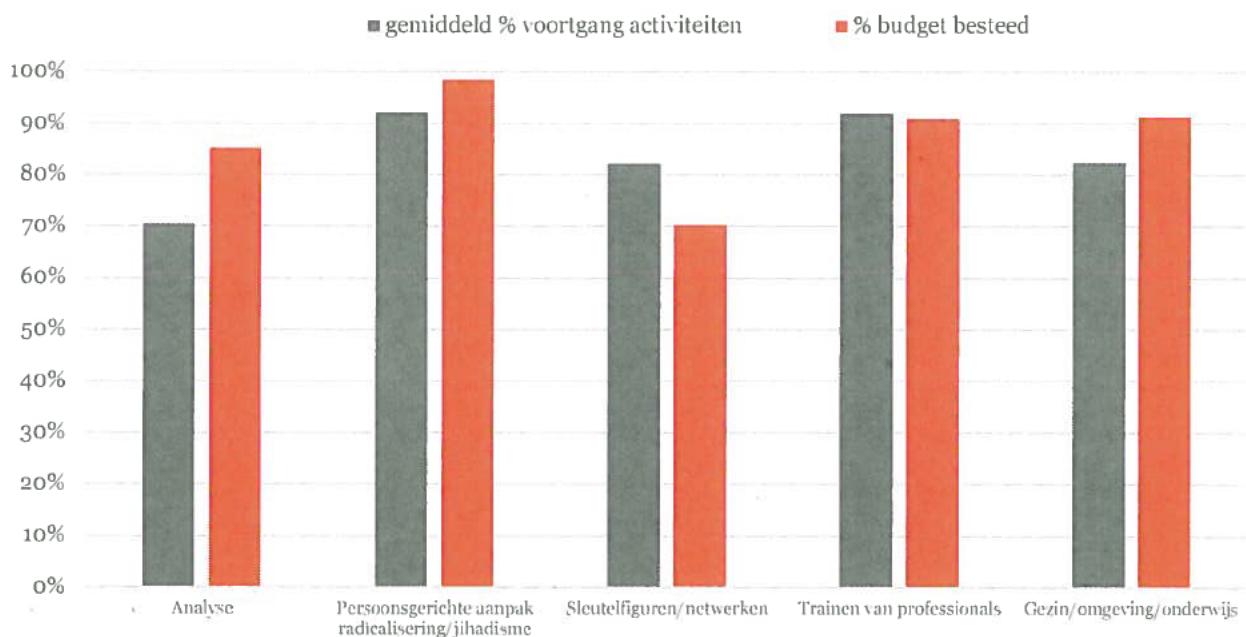
E
E

Van de 13 gemeenten die activiteiten in het activiteitencluster 'gezin/omgeving' hebben gepland, hebben er drie de activiteiten volledig uitgevoerd. Alleen de [] heeft ook het budget volledig aangewend. In [] is het realisatiepercentage laag omdat een van de twee activiteiten in dit cluster, [] niet is uitgevoerd. In [] is het realisatiepercentage met name laag omdat de SIPI-trainingen niet zijn uitgevoerd en de Oumnia Works trainingen maar gedeeltelijk. Voor beide activiteiten beoogt [] deze af te ronden in 2019. De [] heeft voor de activiteit in dit cluster, [] een voortgangpercentage van 100 procent. Een deel van het bedrag is in 2019 gecommitteerd voor de uitvoering van (het vervolg op) deze activiteit in 2019.

E
E
E
E
E

4.3.2. Voortgang activiteiten in relatie tot budgetbesteding per activiteitencluster

Per activiteitencluster kan eveneens de besteding van het budget (in %) afgezet worden tegen de voortgang van de uitvoering van activiteiten (in %). Grafisch levert dit het volgende beeld per activiteitencluster op.

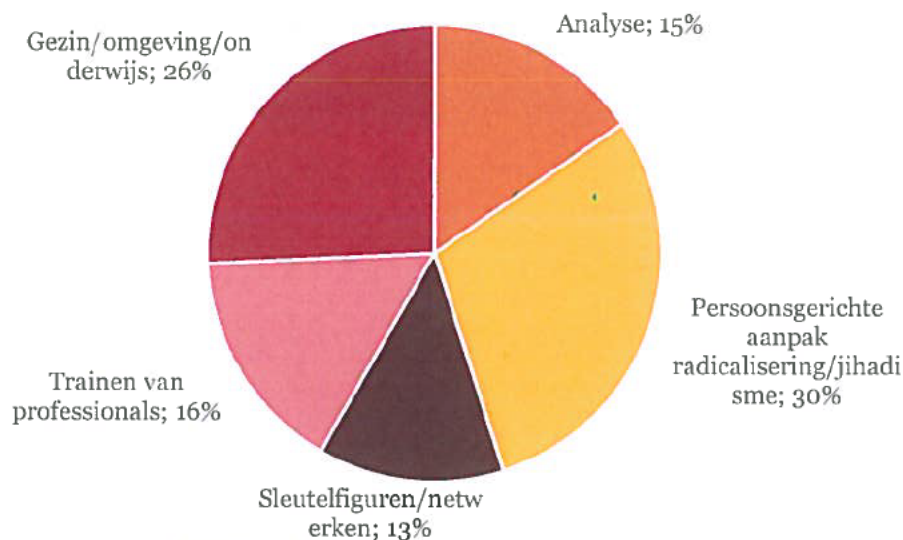
Figuur 4-6 Besteed budget en voortgang activiteiten per activiteitencluster

Figuur 4.6 laat in algemene zin zien dat in de meeste gevallen de voortgang van de activiteiten nagenoeg gelijk op loopt met de uitputting van het budget. Binnen de clusters 'analyse', 'persoonsgerichte aanpak jihadisme' en 'gezin/omgeving' heeft de budgetuitputting een voorsprong op de voortgang van de activiteiten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat een deel van de activiteiten in 2019 wordt afgerond, terwijl hier al in 2018 geld voor is gecommitteerd. Dit is ook de reden dat in geen van de clusters alle toegekende versterkingsgelden zijn besteed en/of alle activiteiten volledig zijn uitgevoerd. Overigens komt het ook voor dat de voortgang van de activiteiten voor ligt op de besteding van de budgetten, dit kan verklaard worden doordat niet alle activiteiten die

uitgevoerd worden geld kosten. Denk aan het organiseren van overleggen, het voorbereiden van trainingen of het werven van sleutelfiguren.

4.3.3. Budget per cluster activiteiten

De verdeling van de budgetten levert tot slot ook inzicht in hoeveel budget er per activiteitencluster wordt uitgetrokken. Van alle gemeenten tezamen kan hiermee het relatieve gewicht van het toegekende budget per activiteitencluster gegeven worden, zoals is weergegeven in onderstaand figuur.

Figuur 4-7 Relatieve omvang activiteitenclusters

Het valt op dat relatief het meeste budget naar het activiteitencluster 'persoonsgerichte aanpak radicalisering/jihadisme' gaat (30%). Het cluster 'sleutelfiguren/netwerken' scoort met 13 procent relatief het laagst ten opzichte van de andere clusters. De clusters 'trainen van professionals' en 'analyse' hebben een vergelijkbare omvang.

4.4. Uitputting financiën resterende budgetten uit 2017

Van de 20 gemeenten hebben 13 de toegekende versterkingsgelden uit 2017 niet volledig besteed in het betreffende jaar. Van deze gemeenten hebben zeven gemeenten deze gelden alsnog volledig besteed in 2018 aan activiteiten in het kader van radicalisering en jihadisme. Vier gemeenten hebben de gelden uit 2017 deels besteed. Voor de [redacted] geldt dat de resterende gelden uit 2017 feitelijk in natura toegekende budgetten betroffen; deze in natura toegekende bedragen zijn komen te vervallen in 2018. De [redacted] hebben het resterend budget uit 2017 *niet* in 2018 uitgegeven.

E
E

Overigens is door de NCTV bij de aanvraag van de versterkingsgelden 2018, rekening gehouden met resterende budgetten uit 2017. Concreet betekent dit dat het bedrag dat aan gemeenten in 2018 werd toegekend, indien er budget over was uit 2017, daarop is aangepast.

5. *Duurzaamheid en geleerde lessen bij de lokale aanpak van jihadisme*

Wij hebben ook gekeken naar het duurzaam borgen van de investeringen die gedaan worden met de versterkingsgelden. Specifiek is aan gemeenten gevraagd hoe zij de kennis en ervaring die wordt opgebouwd en de resultaten die worden geboekt binnen de gemeentelijke organisatie en/of bij de betrokken organisaties, borgen.

5.1. *Duurzaamheid van de resultaten*

Alle gemeenten die versterkingsgelden hebben ontvangen, hebben activiteiten ontplooid om de resultaten die worden behaald met de inzet van de versterkingsgelden te borgen. De wijze waarop gemeenten vorm geven aan de borging van de resultaten verschilt. In onderstaande opsomming zijn enkele voorbeelden gegeven van de wijze waarop gemeenten resultaten borgen. De vetgedrukte teksten hierna betreffen overkoepelende thema's/een clustering die achteraf door PwC is aangebracht.

- **Borgen van projecten binnen de eigen organisatie en/of bij ketenpartners:**
 - werkwijzen zo veel mogelijk onderbrengen bij reguliere trajecten en voorzieningen [redacted] E
 - vergroten van de regionaal beschikbare capaciteit op casusregie [redacted] E
 - inzetten van een netwerkregisseur om de aanpak te borgen [redacted] E
 - vrijmaken van extra financiering voor de aanpak van radicalisering in de eigen begroting [redacted] E
- **Up-to-date houden van kennis en kunde:**
 - inrichten van een pool van train-de-trainers [redacted] E
 - toepassen van de duidingsexpertise door de professionals bij de verschillende casustafels [redacted] E
 - toepassen van kennis bij casustafels [redacted] E
 - organiseren van terugkomdagen [redacted] betrekken van een expertisepool bij terugkomdagen [redacted] E
 - delen van de vergaarde en geduide informatie met de netwerkpartners [redacted] E
 - opzetten van een virtuele groep van getrainde professionals waarin men elkaar op de hoogte houdt van recente ontwikkelingen [redacted] E
 - organiseren van trainingen [redacted] onder meer voor doelgroepen die voorheen niet scherp op het netvlies stonden, zoals medewerkers van woningbouwverenigingen [redacted] E
 - organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten op maat, bijvoorbeeld voor huisartsen [redacted] E
 - deelnemen van professionals aan landelijke bijeenkomsten [redacted] E
 - bespreken van het thema radicalisering met professionals door de netwerkregisseur [redacted] E
 - verzorgen van gerichte communicatie en kennisbijeenkomsten [redacted] E
- **Inrichten van informele structuren:**
 - inrichten van een vervolgprogramma voor getrainde moedergroepen [redacted] en het inzetten van moeders die eerder de Oumnia Works-workshops hebben gevolgd bij het begeleiden van nieuwe groepen moeders [redacted] E
 - uitbreiden en in stand houden van netwerken van sleutelfiguren [redacted] en van strategische netwerken [redacted] E

- **Inrichten van formele structuren:**

- inrichten van een expertiseteam [redacted] E
- [redacted] E
- opzetten van een pool van medewerkers voor de Veiligheidshuizen [redacted] E
- versterken structurele samenwerking tussen medewerkers uit het veiligheids- en sociaal domein [redacted] E

- **Beleid:**

- gebruiken van analyses als input voor beleid op het gebied van radicalisering en polarisatie [redacted] E
- leveren van input bij het vormen van beleid vanuit de praktijkervaring die wordt opgedaan in de persoonsgerichte begeleiding [redacted] E
- opnemen van de uitkomsten van de werkgroepen die actief zijn in het kader van het Strategisch Netwerk Radicalisering en Polarisation in het gemeentelijk beleid;
- opnemen van het thema radicalisering in het inkoopproces, zodat gedurende het inkoopproces al afspraken gemaakt worden met organisaties over de aanpak van radicaliseringsthematiek [redacted] E

- **Monitoring, evaluatie en onderzoek:**

- delen van resultaten van de aanpak met relevante afdelingen en andere gemeenten [redacted] E
- evalueren van de Gemeentelijke Expertisepool Radicalisering [redacted] E

5.2. Invloed van de actualiteit

Een aantal gemeenten geeft aan te maken te hebben (gehad) met ontwikkelingen in de samenleving die gevolgen hebben (gehad) voor de voortgang van de aanpak. Het gaat om de gemeenten Amsterdam, Culemborg, Delft, Rotterdam, Tilburg, Nijmegen, Utrecht, Den Haag, de regio Gelderland-Midden, Gouda, de regio Oost-Brabant, de regio Noord-Holland, de regio Rijnmond-Noord, de regio Limburg, de regio Utrecht-Oost.

Hieronder volgt een beknopte weergave van de gebeurtenissen en ontwikkelingen die door de betreffende gemeenten genoemd zijn:

- terugkeerders [redacted] en mogelijke terugkeerders [redacted] E
- verschuiving van radicalisering en jihadisme naar extremisme in brede zin, bijvoorbeeld links-rechts extremisme [redacted]; E
- negatieve aandacht in de media over de eigen aanpak [redacted] E
- doordat kinderen goed op de hoogte zijn van de actualiteiten, ontstaat soms met name bij kinderen met een migratieachtergrond de angst dat zij niet welkom zijn in Nederland [redacted] E
- spanningen in de Turkse gemeenschap naar aanleiding van de coup poging in Turkije [redacted] E
- demonstraties [redacted] E
- financiering van moskeeën door buitenlandse mogendheden [redacted] E
- wens om een moskee te bouwen [redacted] E
- polarisatie in de wijk [redacted] E

Als reactie op de ontwikkelingen geven gemeenten aan op verschillende wijzen te handelen of te hebben gehandeld. Hieronder volgt een beknopt overzicht van enkele reacties:

- benadrukken door professionals -in de interventies gericht op kinderen en jongeren- dat migrantenkinderen bij de samenleving horen en welkom in Nederland zijn [redacted] E
- vroegtijdig ophalen van (extra) informatie en kennis (op lokaal en nationaal niveau) om het werken aan casuïstiek van terugkeerders te ondersteunen [redacted] E

- bespreken van fictieve zaken (vooruitspoelsessies) om inzicht te krijgen in de specifieke problematiek van mogelijke terugkeerders en een geschikte aanpak voor hen te ontwikkelen [REDACTED] E
- intensiveren van de bezoeken aan verschillende groepen binnen de Turkse gemeenschap [REDACTED] E
- deelname van professionals aan de klankbordgroep problematisch gedrag [REDACTED] E
- uitvoeren scans en analyses ten aanzien van mogelijke buitenlandse financiering van moskeeën, [REDACTED] en structurele aandacht voor dit onderwerp in het eenheidsoverleg [REDACTED] E
- [REDACTED] E
- [REDACTED] E
- trainingen over links- en rechtsextremisme [REDACTED] E

De [REDACTED] E
[REDACTED] hebben geen melding gemaakt van ontwikkelingen in de samenleving in het afgelopen jaar die gevolgen hebben gehad voor de voortgang van de aanpak in de gemeente.

5.3. Knelpunten bij het uitvoeren van de activiteiten

De meeste gemeenten hebben aangegeven knelpunten te hebben ervaren in het uitvoeren van de activiteiten. Twee gemeenten hebben geen knelpunten ervaren.

In de genoemde knelpunten is een aantal gemeenschappelijke thema's te onderscheiden. Zo geven meerdere gemeenten aan dat *de ambtelijke capaciteit* om projecten uit te voeren *(te) beperkt is*. Daarnaast ervaart een aantal gemeenten *een gebrek aan urgentiebesef* rondom het thema radicalisering en jihadisme, bijvoorbeeld bij scholen en kennisinstellingen. Ook blijken *bestuurlijke of personele wisselingen* te zorgen voor vertraging of achterstand in de uitvoering van projecten. Enkele gemeenten geven aan dat er knelpunten waren in de samenwerking met het ROR.

In onderstaande tabel staan de meest voorkomende en opvallende knelpunten naar thema weergegeven.

Thema	Voorbeelden van genoemde knelpunten (gerapporteerd door gemeenten)	
Gebrek aan ambtelijke capaciteit	• Te weinig ambtelijke capaciteit om alle projecten uit te voeren [REDACTED] E • Het onderwijzend personeel is vaak te overbelast om uitkomsten van interventies op groepsniveau goed te kunnen borgen binnen het team en de klas [REDACTED] E • Voor het project online weerbaarheid was het moeilijk om een projectleider te vinden [REDACTED] E	
Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering	• Er zijn knelpunten ervaren, onder andere op het gebied van logistiek, verstrekken van certificaten en materialen [REDACTED] E • Vanwege de beperkte mogelijkheden binnen het ROR was het lastig om trainingen te organiseren voor sleutelfiguren en vrijwilligers [REDACTED] E	
Weerstand ouders	• Het kost veel tijd om het vertrouwen te winnen van ouders om ze deel te laten nemen aan dialoogbijeenkomsten [REDACTED] E • Er was weerstand bij ouders ten aanzien van een door gemeente en scholen ontwikkelde individuele interventie gericht op kinderen [REDACTED] E	
Bestuurlijke of personele wisselingen	• Door personele wisselingen heeft de organisatie van trainingen tijdelijk een achterstand opgelopen, waardoor er minder ROR-basistrainingen zijn georganiseerd dan gepland [REDACTED] E	

Thema	Voorbeelden van genoemde knelpunten (gerapporteerd door gemeenten)	
	• [redacted]	A
Gebrek aan urgentiebesef	• Het behouden van urgentiebesef bij de gemeente en partners [redacted] • Het gevoel van urgentie rond het thema radicalisering is beperkt bij scholen en kennisinstellingen [redacted]	E E
Ontbreken kennis en expertise	• Organisaties die dichtbij de doelgroep staan beschikken veelal nog niet over de juiste professionaliteit en kennis/ervaringen om het onderwerp van radicalisering bespreekbaar te maken [redacted]	E
Privacywetgeving	• Privacywetgeving staat soms het delen van informatie tussen partijen in de weg [redacted]	E
Netwerk van sleutelfiguren en betrekken vrijwilligers	• Het netwerk van sleutelfiguren is in 2018 gestopt, vanwege een verschil van inzicht met de gemeente [redacted] • Betrekken van vrijwilligers bij het opzetten en onderhouden van netwerken blijkt ingewikkeld. Vaak wordt er van de gemeente een tegenprestatie gevraagd voor de inzet van de vrijwilligers (bijvoorbeeld een subsidie voor de eigen organisatie). De gemeente kan een dergelijke subsidie niet in alle gevallen verstrekken.	E
Insteek versterkingsgelden (korte versus lange termijn en brede versus smalle aanpak)	• Activiteiten gericht op kwetsbare jongeren vereisen een lange adem. De insteek van verschillende professionals in de uitvoering is dan ook gericht op preventie en op langdurige trajecten. Dit sluit niet altijd aan bij de meer op de korte termijn gerichte insteek van de versterkingsgelden (deze worden toekend voor één jaar) en de timing van de verstrekking van de versterkingsgelden [redacted] • De versterkingsgelden zijn bedoeld voor de aanpak van extremisme, maar de behoefte bij de gemeente en haar partners is breder. Dit betreft onderwerpen die raken aan onder meer extremisme, discriminatie en inclusie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt. Dat is een complexe, opgavegerichte aanpak die de gemeente momenteel zelf uitvoert, zonder versterkingsgelden [redacted]	E E

Tabel 5.1 Knelpunten bij het uitvoeren van de activiteiten

5.4. Leerbehoeften en good practices

Terugkijkend op 2018 geven 15 van de twintig gemeenten dat zij tevreden zijn met de door hen uitgevoerde aanpak c.q. geen behoefte te hebben aan wijzigingen in de aanpak. Zaken die de overige vijf gemeenten zouden willen wijzigen zijn hieronder beschreven.

- De [redacted] geeft aan nog beter te willen worden in het structureel coördineren en evalueren van activiteiten en beleid. Daarnaast wil de gemeente scherpere haalbare doelen en resultaten formuleren. E
- De [redacted] geeft aan de aanpak te willen verbreden door niet alleen aandacht te besteden aan gewelddadig jihadisme, maar aan alle vormen van extremisme. Dit geldt ook voor de [redacted] E

De [redacted] blikt vooruit naar 2019: E

- Terugkijkend op 2018 geeft de [redacted] aan dat de aanpak radicalisering in januari 2019 is geüpdatet. De accenten zijn verschoven: [redacted] E
[redacted] zijn nieuw binnen de [redacted] aanpak. Andere elementen zoals E
weerbaarheid en het trainen van professionals blijven behouden. Doordat de aanvraag en toekenning E

van de versterkingsgelden plaats vond voor deze gewijzigde aanpak, passen een aantal van de geplande projecten niet langer binnen de [redacted] koers.

E

Aan de gemeenten hebben wij ook gevraagd wat hun leerbehoeften zijn. Hieronder is per thema vermeld wat de gemeenten hebben aangegeven van andere gemeenten of in algemene zin te willen leren: de 'leerbehoefte'.

Thema	Leerbehoefte	
Preventie	- Hoe kan de verbinding tussen zorg en veiligheid verbeterd worden? In het bijzonder 1) het coördineren en evalueren van selectieve preventieve activiteiten en 2) maatregelen gericht op risicofactoren en risicogroepen om (ergere) problemen te voorkomen? [redacted] - Op welke wijze kunnen de gemeenschappen (verschillende groepen in de samenleving) meer betrokken worden bij de aanpak die zich met name richt op preventie (bijvoorbeeld het voorkomen van aanwas en het wegnemen van voedingsbodems)? [redacted] - Hoe kan de doelgroep van de activiteiten zelf geactiveerd worden om zich (langduriger) in te zetten tegen polarisatie en radicalisering? [redacted] - Hebben gemeenten ervaringen met specifieke aanpakken gericht op vaders? [redacted]	E E E E
Sleutelpersonen en strategisch netwerk	- Hoe kan het netwerk van sleutelpersonen verbreed worden om beter zicht te krijgen op extreemrechtse sentimenten? [redacted] - Hoe kan het strategisch netwerk in stand worden gehouden en hoe kan het zo goed mogelijk aansluiten bij lokale behoeften? [redacted]	E E
Online aanpak	- Hoe gaan andere gemeenten om met de digitale vorm van radicalisering? [redacted] 'Online' is heel breed en beleid zou zich bijvoorbeeld kunnen richten op het verwijderen van online content of het plaatsen van een contra-narratief. Hebben andere gemeenten goede voorbeelden van een aanpak 'online'? [redacted]	E E
Evalueren	Hoe evalueren andere gemeenten op een effectieve wijze huidige interventies en activiteiten? [redacted]	E
Overige thema's	- Hoe is de aanpak van potentieel gewelddadige eenlingen vormgegeven? [redacted] - Hoe kan omgegaan worden met organisaties en predikers die radicale boodschappen verspreiden of daar ruimte voor geven? [redacted] - Hebben gemeenten ervaringen met de uitvoering van het driesporenbeleid (dialoog, confrontatie en verstoren of handhaven) en problematisch gedrag? [redacted]	E E E

Tabel 5-2 Overzicht van door de gemeente benoemde leerbehoeften naar thema

Daarnaast hebben wij ook aan de gemeenten gevraagd voorbeelden te geven van 'good practices' uit hun eigen gemeente waarmee andere gemeenten hun voordeel kunnen doen. Met good practices bedoelen wij voorbeelden van activiteiten of aspecten van de lokale aanpak waar andere gemeenten van kunnen leren. De vraag is door gemeenten ook geïnterpreteerd als zijnde voorbeelden van activiteiten of aspecten van de lokale aanpak waar ze trots op zijn. Met deze term bedoelen wij derhalve *niet* geëvalueerde activiteiten of initiatieven die door ons of een andere externe organisatie formeel zijn beoordeeld als 'good practice'.

Verschillende gemeenten hebben aangegeven dat er al veel good practices worden uitgewisseld; het overleg tussen de gemeenten (gefaciliteerd door de NCTV) is een goed platform om deze kennis te delen.

Hieronder zijn de 'good practices' per thema weergegeven. Een aantal thema's komt overeen met de thema's zoals benoemd bij 'leerbehoefte'.

Thema	Good practices	
Preventieve aanpak	- Het evalueren van de preventieve aanpak middels begeleiding door een externe partij/universiteit. [redacted] - Een veiligheidswerkplan [redacted]. Het veiligheidswerkplan is een middel om op een andere wijze een goede vertrouwensband op te bouwen met de islamitische gemeenschap. Hierdoor wordt het gemakkelijker om ook over maatschappelijke ontwikkelingen zoals radicalisering te spreken met deze gemeenschap. [redacted] - Het stimuleren en ondersteunen van lokale initiatieven en het benutten van de kracht van de gemeenschappen en het lokale maatschappelijke middenveld. [redacted] - Het mentorproject 'One-on-One'. Personen die in een vroeg stadium van het radicaliseringsproces verkeren, kunnen worden bijgestaan door een speciaal opgeleide mentor die hen begeleidt in het ontwikkelen van 'life skills'. [redacted] - Aanpak gericht op preventie van polarisatie, [redacted] - De op de scholen aangeboden lespakketten. [redacted] - De trainingen voor vaders, verzorgd door [redacted]	E E E E E E
Samenwerking	De domeinoverstijgende samenwerking tussen het sociaal en veiligheidsdomein. [redacted]	
Duiding en expertise	- Het project 'duidingspool' is goed deelbaar en kan opgestart worden in andere gemeenten [redacted] - De expertisepool, die zorgt voor structurele samenkomst van partners vanuit zowel de zorg als veiligheidsketen [redacted] en de werkwijze van de Gemeentelijke Expertisepool Radicalisering. [redacted]	E E
Overige thema's	- Een doorgaande lijn tussen preventie en repressie. De gemeente hanteert een integrale en multidisciplinaire aanpak, van preventie via signalering tot hulpverlening en/of repressie. De aanpak gaat uit van het idee dat voorkomen beter is dan genezen. [redacted] - De methode waarop de informatieanalyse is uitgevoerd. [redacted]	E E

Tabel 5-3 Overzicht van door de gemeente zelf benoemde good practices naar thema

5.4.1. Mogelijkheden voor evaluatie en ontwikkeling van activiteiten

Aan de gemeenten is ook gevraagd om aan te geven of zij activiteiten hebben uitgevoerd die mogelijk geëvalueerd kunnen worden. Voor gemeenten is het relevant om te weten welke activiteiten in welke situatie effectief zijn, zo mogelijk wetenschappelijk onderbouwd. De volgende activiteiten zijn door gemeenten aangedragen:

- de expertisepool, zodat deze aanpak –indien effectief- gedeeld kan worden met de gemeenten die zelf een pool willen opstarten [redacted]
- [redacted]

E
E

-
- de werking van [redacted] een netwerk voor en van eerstelijnsprofessionals, bedoeld om contacten tussen professionals te leggen en te onderhouden [redacted] E
 - de verdiepende dialoogsessies met ouders en scholieren, georganiseerd in samenwerking met de scholen [redacted] E
 - het mentorproject One-on-One: personen die in een vroeg stadium van het radicaliseringsproces verkeren, kunnen worden bijgestaan door een speciaal opgeleide mentor die hen begeleidt in het ontwikkelen van 'life skills' [redacted] E
 - de Handelen in perspectief (HIP)- en Veiligheid identiteit en polarisatie (VIP)-trainingen (HIP/VIP-trainingen) [redacted] E
 - de lespakketten op scholen [redacted] E
 - de ROR-trainingen [redacted] E

6. *Reflectie naar aanleiding van de monitor 2018*

Op basis van de individuele rapportages en de interviews die wij met gemeenten hebben gehouden, reflecteren wij in dit hoofdstuk op de monitor 2018. Hierna bespreken wij enkele ontwikkelingen, duiding wij de gepresenteerde voortgangsinformatie en budgetuitputting en geven we inzicht in enkele kansen en knelpunten in het kader van de monitor.

Groot aantal gemeenten bereikt met de versterkingsgelden

De versterkingsgelden worden toegekend aan gemeenten en regio's. In de rapportages is te lezen dat veel gemeenten hun activiteiten en/of resultaten daarvan ook beschikbaar stellen aan andere gemeenten. De meest geëigende manier is dat activiteiten door een penvoerende gemeente worden geïnitieerd, maar dat ook andere gemeenten hierop kunnen aanhaken, bijvoorbeeld in het geval van trainingen en workshops. De inhuur van expertise wordt veelal gelijk voor de gehele regio gerealiseerd, in de vorm van een regiocoördinator of een netwerkregisseur. Een aantal gemeenten geeft aan dat resultaten van de inzet, zoals aanbevelingen uit een analyse, ook gedeeld wordt met buurgemeenten en andere betrokken partijen (soms breder dan alleen de gemeenten die de versterkingsgelden hebben aangevraagd).

Rijkheid aan informatie verschilt per gemeente, afhankelijk van de omvang van de aanvraag

De rijkheid van de informatie in de individuele rapportages loopt sterk uiteen. Veelal kan dit gerelateerd worden aan de omvang van het aangevraagde budget. Gemeenten die minder geld hebben aangevraagd, rapporteren ook beperkt(er) over de lokale situatie en het gevoerde beleid. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat de monitor met name voor de gemeenten die slechts enkele activiteiten uitvoeren c.q. een beperkt budget aanvragen, relatief veel informatie moeten vergaren/informatie moeten verstrekken in het kader van deze monitor, in verhouding tot de gelden die verkregen worden.

Samenwerking binnen de gemeente krijgt steeds beter vorm

In paragraaf 2.2.1 is beschreven hoe de interne samenwerking vorm krijgt. Het aantal genoemde beleidsterreinen dat betrokken is bij de aanpak van radicalisering en jihadisme is relatief groot. Hieruit blijkt dat het thema bij uitstek vraagt om een multidisciplinaire aanpak. Tevens duidt het erop dat het thema ook complex is, en vraagt om een brede aanpak om effectief te zijn.

Verschuiving van de aandacht van radicalisering en jihadisme naar extremisme

Verschillende gemeenten geven aan dat er behoefte is aan een verbreding van het onderwerp. Extreemlinkse en –rechtse geluiden worden steeds vaker gehoord in gemeenten. Gemeenten hebben dan ook behoefte aan activiteiten die aansluiten op deze ontwikkeling. De trainingen extreemrechts en –links, die door het ROR aan de gemeenten zijn aangeboden (buiten de versterkingsgelden om), voorzien dan ook in een behoefte. Voor 2019 is de wens en de behoefte van gemeenten om het mogelijk te maken de versterkingsgelden ook voor het bredere thema, extremisme, in te zetten, zo kwam naar voren uit de interviews (zie ook paragraaf 5.4).

Lange adem nodig om activiteiten te kunnen ontplooiën

De versterkingsgelden worden voor een jaar aangevraagd en toegekend. Gemeenten geven evenwel aan dat, om daadwerkelijk effect te bereiken, een langdurige inzet veelal noodzakelijk is en daarmee ook de toezegging dat versterkingsgelden in meerdere jaren voor een specifieke activiteit aangewend kunnen worden. Bovendien blijkt dat het opstarten van activiteiten vaak meer tijd kost dan vooraf is ingeschat, bijvoorbeeld omdat eerst het vertrouwen van partijen gewonnen dient te worden. Een doorlooptijd van een jaar is dan vaak (te) kort om effectief aan de slag te gaan.

Verantwoording over sec de versterkingsgelden is beperkt binnen de eigen gemeente

Dit jaar is voor het eerst specifiek gevraagd naar de verantwoording inzake de versterkingsgelden. Uit onze uitvraag is gebleken dat er *niet* separaat wordt gerapporteerd over de versterkingsgelden. Verantwoording over de aanpak van radicalisering en jihadisme vindt in de breedte plaats in gemeenten. Als het gaat om de regio's, hebben wij slechts beperkt zicht op de verantwoording. Vaak heeft enkel de penvoerende gemeente aangegeven hoe de eigen verantwoording plaatsvindt. Er is veelal geen gemeenschappelijk gremium waaraan verantwoording afgelegd wordt (zie ook paragraaf 2.3).

Resterende budgetten uit 2017 vaak (alsnog) besteed in 2018

Het merendeel van de gemeenten heeft aangegeven de resterende gelden uit 2017 in 2018 te hebben besteed. Belangrijk om op te merken hierbij is dat deze gelden in de meeste gevallen ook besteed zijn aan activiteiten in het kader van radicalisering en jihadisme. Overigens zien we dat het doorschuiven van gelden, uit 2017 naar 2018, vaak ook (weer) leidt tot het doorschuiven van gelden uit 2018 naar 2019. Bij de aanvraag van de versterkingsgelden voor het daaropvolgende jaar wordt hier door gemeenten en de NCTV rekening mee gehouden (zie paragraaf 4.2).

De besteding van gelden en de voortgang van de activiteiten blijft soms achter

Gelet op de door de gemeenten gerapporteerde voortgang en realisatie signaleren wij enkele patronen in de voortgang en realisatie van de lokale activiteiten van de gemeenten. Een aantal gemeenten geeft aan te weinig capaciteit te hebben om alle projecten uit te voeren. Ook personele wisselingen maakt dat de implementatie van activiteiten minder voorspoedig loopt dan was beoogd. Daarnaast is ook de houding van stakeholders belangrijk om activiteiten volgens plan uit te kunnen voeren. De samenwerking met stakeholders zoals scholen en moskeebesturen is cruciaal om activiteiten op te kunnen starten.

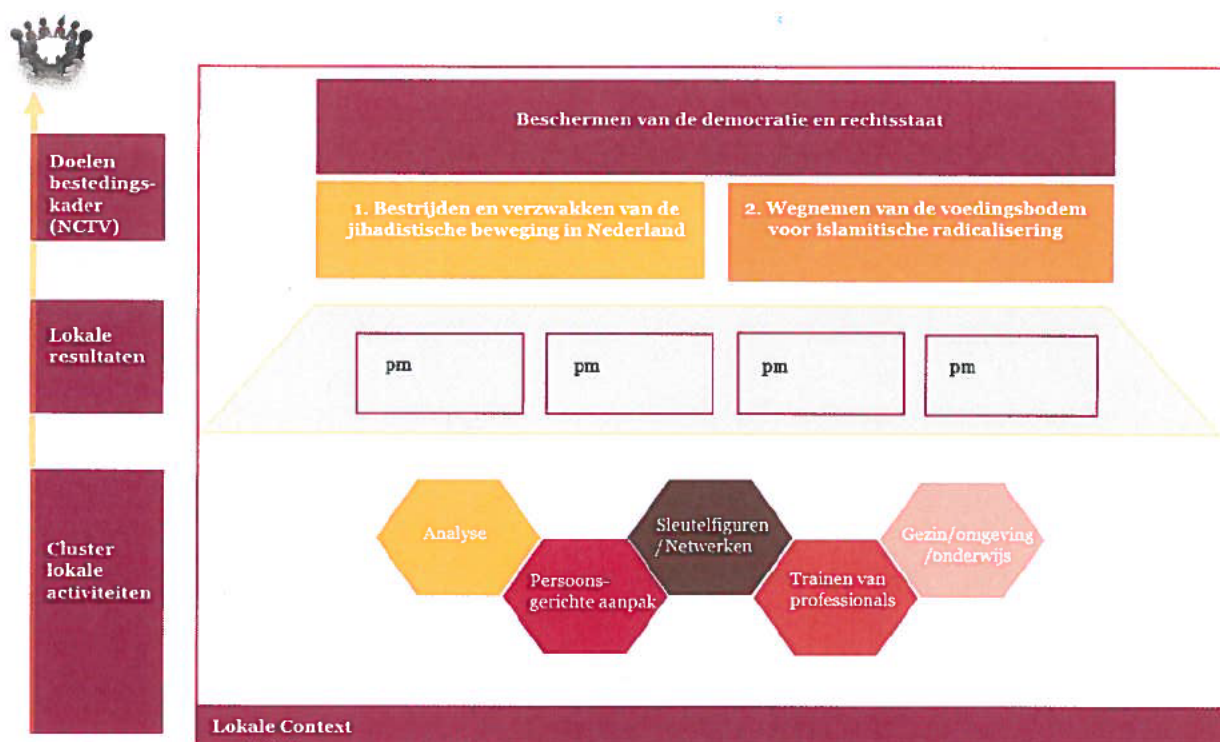
E

Tot slot hebben enkele gemeenten aangegeven dat, door de negatieve berichtgeving in de media rondom een privaat bureau dat inzet op radicalisering en jihadisme, het vertrouwen van sleutelfiguren geschaad is. Het (opnieuw) opbouwen van netwerken heeft in gemeenten daardoor vertraging opgelopen.

A. Onderzoeksverantwoording versterkingsgelden 2018

A.1. Onderzoeksverantwoording

De NCTV heeft PwC gevraagd om een monitoring uit te voeren op de activiteiten en resultaten die gemeenten realiseren met behulp van de versterkingsgelden. Hiertoe heeft PwC in 2016 een monitoringskader opgesteld, dat is gevalideerd door de NCTV en een begeleidingscommissie, waarin ook twee van de betrokken gemeenten zitting hadden. Het monitoringskader is voor 2018 op enkele punten aangepast/aangescherpt; specifiek betreft dit de doelen uit het bestedingskader. Hieronder staat het monitoringskader voor 2018 weergegeven. Het monitoringskader laat zien dat (clusters van) lokale activiteiten binnen de lokale context bijdragen aan lokale resultaten. Deze lokale resultaten dragen op hun beurt bij aan de doelen uit het bestedingskader van de NCTV.

Figuur A-1 Monitoringskader versterkingsgelden

De gemeenten hebben de geformuleerde doelstellingen uit het bestedingskader (doelen bestedingskader NCTV) geconcretiseerd in lokale activiteiten. Met de monitoring van de versterkingsgelden voor de lokale aanpak van jihadisme richten wij ons op de monitoring van de activiteiten (en resultaten) die deel uitmaken van de plannen die door de gemeenten zijn geformuleerd voor de besteding van de versterkingsgelden.

Wij hebben in het monitoringskader een clustering opgenomen van activiteiten gericht op: 'analyse', 'persoonsgericht aanpak radicalisering/jihadisme', 'sleutelfiguren/netwerken', 'trainen van professionals' en 'gezin/omgeving/onderwijs'. Door de activiteiten te clusteren ontstaat inzicht in het type activiteiten dat door (alle) gemeenten wordt uitgevoerd – ongeacht benaming van de activiteit en beoogde doelstelling. De door de gemeenten benoemde activiteiten staan centraal in deze rapportage.

Voor elk van de groepen samenwerkende gemeenten is één gemeente aanspreekpunt richting de NCTV en tevens penvoerder voor de monitoringsrapportages³. De informatie in deze rapportage is als volgt verzameld:

1. Wij hebben het monitoringskader uitgewerkt in een invulformat dat aan de gemeenten is toegezonden per e-mail.
2. Op ons verzoek heeft elke gemeente relevante documenten toegestuurd. De relevante informatie uit deze documenten is door ons in het format verwerkt.
3. De gemeente heeft het door ons vooringevulde invulformat gecontroleerd en dit verder aangevuld.
4. Wij hebben met de gemeente het ingevulde format telefonisch doorgenomen en daarbij de gemeente bevraagd over de ingevulde informatie. Naar aanleiding daarvan heeft de gemeente de informatie in het format nog verder aangevuld en toegelicht.
5. Op basis van de informatie in het format hebben wij per gemeente een deelrapportage opgesteld. De concept-deelrapportage is ter goedkeuring voorgelegd aan de gemeente.
6. Pas na akkoord van de gemeente op de inhoud van de deelrapportage hebben wij deze definitief gemaakt en opgeleverd aan de gemeente en de NCTV.
7. Op basis van de geaccordeerde deelrapportages is deze totaalrapportage samengesteld. Daarbij is geen nieuwe informatie verzameld; er is uitsluitend gebruik gemaakt van de informatie uit de deelrapportages. Op die informatie zijn verschillende analyses uitgevoerd om de belangrijkste activiteiten (en resultaten) van en de overeenkomsten en verschillen tussen gemeenten in kaart te brengen.

A.2. Kwaliteit van de gerapporteerde informatie

Het resultaat van de hierboven beschreven aanpak is een rapportage waarin wij de van de gemeenten afkomstige informatie hebben geordend, vergeleken en geanalyseerd. Op deze wijze hebben wij inzicht gecreëerd in de voortgang van de gefinancierde activiteiten en de besteding van de beschikbaar gestelde versterkingsgelden. Wij hebben de door de gemeenten aangeleverde informatie geanalyseerd, maar geen informatie uit andere bronnen toegevoegd.

Een uitzondering hierop zijn de bestede bedragen voor de in natura toegekende ROR- en Oumnia Works-trainingen. Wij hebben informatie over de uitputting van deze gelden opgevraagd bij de NCTV en waar nodig de bedragen die zijn opgegeven door de gemeenten naar boven of beneden bijgesteld. Wij hebben geen controle uitgevoerd op de juistheid en volledigheid van de verstrekte informatie. Wel hebben wij voor deze overkoepelende rapportage de informatie uit de deelrapportages samengevat en waar dat relevant werd geacht van observaties voorzien. Deze observaties zijn in de rapportage steeds losstaand van de door de gemeenten aangeleverde informatie vermeld.

A.3. Overzicht van de gemeenten in de monitor 2018

De gemeenten in onderstaande tabel hebben in 2018 versterkingsgelden ontvangen. De meeste van deze gemeenten ontvingen in het jaar 2017 ook versterkingsgelden.

Gemeente Amsterdam	Regio Limburg
Gemeente Culemborg	Gemeente Nijmegen
Gemeente Delft	Regio Noord-Holland
Gemeente Den Haag	Regio Oost-Brabant
Regio Flevoland	Regio Rijnmond-Noord
Regio Gelderland-Midden	Gemeente Rotterdam
Regio Gooi en Vechtstreek	Gemeente Tilburg

³ Binnen de regio's is één gemeente de penvoerder. Deze penvoerende gemeente heeft de informatie van de andere gemeenten verzameld en op geaggregeerd niveau de informatie bij ons aangeleverd. Wij hebben enkel met de penvoerende gemeente contact gehad en op basis van de aangeleverde informatie gerapporteerd over de totale regio.

Gemeente Gouda

Gemeente Utrecht

Regio IJsselland

Regio Utrecht-Oost

Gemeenten Leiden en Alphen aan den Rijn

Gemeente Zoetermeer

Tabel A-1 Overzicht van de gemeenten die versterkingsgelden ontvangen